

Primljeno: 4/2000.
UDK 371.3:268](073.3)
268(073)

PROGRAM NASTAVE KATOLIČKOGA VJERONAUKA ZA SREDNJE ŠKOLE

UVOD

Vjeronauk u srednjoj školi, kao izborni predmet koji nakon izbora postaje obvezatan, želi pomoći učenicima da bolje upoznaju katoličku vjeru, ali im i u interdisciplinarnoj korelaciji s drugim predmetima pružiti cjelovitu sliku o njima samima i svijetu u kojemu žive. U tu svrhu školski se vjeronauk, poštujući vlastitost odgojno-obrazovne sredine, tj. škole u kojoj se predaje, sustavno uobličuje poput svih drugih predmeta, zadržavajući pritom svoju specifičnost. Dok s jedne strane učenicima nastoji pružiti cjelovito poznavanje katoličke vjere, istodobno im pomaže da se bolje snađu u svijetu u kojemu žive te da spoznaju ne samo specifičnost svoje vjere nego i postanu sposobni za poštovanje onih koji misle i vjeruju drugačije i za dijalog s njima.

U toj svojoj specifičnoj *vjernosti Bogu i čovjeku* školski vjeronauk pomoći će učenicima koji se upravo u srednjoj školi svjesno razvijaju prema svojoj ljudskoj zrelosti da rastu kao harmonične i cjelovite osobe. To je i svrha ovoga programa koji će učenicima, zajedno s odgovarajućim udžbenicima, priručnicima za nastavnike i radnim bilježnicama te pomoću drugih medija koji već postoje ili će se postupno stvarati, pomoći da sustavno napreduju prema tome cilju.

Program je namijenjen svim vrstama srednjih škola, a čine ga dvije komplementarne cjeline: program za četverogodišnje i program za trogodišnje srednje

škole. Program za prva dva razreda i jednih i drugih škola u potpunosti je jednak, dok će učenici trogodišnjih škola u trećem, tj. završnom razredu proći posebno prilagođen program u kojemu će u skraćenu obliku biti upoznati s gradivom koje učenici četverogodišnjih škola redovito uče u dvije godine.

Iako u ovom programu nisu izričito navedene specifičnosti pojedinih srednjoškolskih smjerova, jasno je da se neće moći jednako ostvarivati u raznim školama, npr. u prvom razredu gimnazije i prvom razredu srednje strukovne škole. Kako je u tome nezaobilazna uloga nastavnika, predviđeno je da se i u priručniku za njih o tome daju osnovne upute.

Program za svako godišće sastoji se od pet ili više tematskih cjelina, čiji je okvirni sadržaj podijeljen na nekoliko tematskih jedinica. Slijede ciljevi i zadaci u kojima se nastavnicima pružaju osnovne upute i prijedlozi za konkretizaciju okvirnih sadržaja, čemu osobito žele pridonijeti posebne didaktičke upute uz svaku tematsku cjelinu. Razradi i produbljenju sadržaja želi pomoći i osnovna literatura navedena uz svaku tematsku cjelinu, a zatim i za svako godišće posebno.

Ovaj je program plod suradnje brojnih srednjoškolskih vjeroučitelja te konzultiranja odgovarajućih materijala i tekstova. Pritom se nije nastojalo prije svega ponuditi nešto novo nego uvažiti gotovo desetljetno iskustvo nastave vjeronauka u srednjim školama te na skladniji način pružiti gradivo koje će učenicima omogućiti da, dok na sebi primjeren način budu upoznavali cjelovito blago vjere Katoličke crkve, upoznaju i odgovore na osobna životna pitanja te se osposobe za dijalog ne samo s područjima koja obrađuju drugi predmeti nego sa svim područjima kulture u kojoj žive, a napose s onima koji drugačije žive i vjeruju. Tako program razvija duh tolerancije, dijaloga i eku-
menizma.

ČETVEROGODIŠNJE ŠKOLE

PRVO GODIŠTE

Učenici počinju snažnije upoznavati i doživljavati vlastiti svijet. Ulaze u novu sredinu. suočavaju se s temeljnim pitanjima o porijeklu, završetku i smislu života. To ih uvodi u religioznu dimenziju postojanja, što ne isključuje potrebu za znanstvenim pristupom svijetu. Govor znanosti i govor vjere su komplementarni.

Pojava religioznosti je sveopća, no različiti su putovi prema Nadnaravnome. Prirodne i objavljene religije dvije su različite razine vjerovanja.

Učenici otkrivaju posebnost biblijske objave koja se događa u konkretnoj povijesti. Po njoj se Bog otkriva čovjeku da bi s njim uspostavio dijalog ljubavi. Vrhunac te objave jest Isus Krist.

Odgojno-vjeronaučna ponuda želi pomoći učenicima u širenju njihovih egzistencijalno-religioznih vidika. Ona ih potiče da budu zauzeti graditelji vlastitog života na temelju osobnog suočenja s Isusom Kristom, koji je Alfa i Omega, Početak i Svršetak cjelokupne stvarnosti.

1. tematska cjelina

U POTRAZI ZA SMISLOM

Okvirni sadržaji

1.1. Zašto živimo?

- Zašto uopće nešto postoji?
- Odakle dolazimo?
- Kamo idemo?
- Koja je budućnost svemira, svijeta, čovjeka?

1.2. Tko sam ja?

- Upoznati i prihvatiti sebe.
- Ja sam jedinstvena osoba.
- Moju originalnost Netko je projektirao.

1.3. Zlo i patnja – životni i religiozni izazovi

- Prisutnost zla i patnje u svijetu.
- Razni odgovori na pitanje o podrijetlu zla i patnje (dualizam, stoi-

cizam, novovjekovni filozofi, kršćanstvo).

- Proniknuti misterij patnje znači neprestano sve dublje pitati o smislu i temelju svijeta i svog opstanka u njemu.

1.4. Odnos života i smrti

- Smrt je utkana u život. Neraskidiva povezanost.
- Smrt je kraj svega (materijalistički pogled na smrt).
- Reinkarnacija.
- Uskrsnuće tijela i život vječni

1.5. Živjeti kao protagonist

- Život satkan od mnoštva izbora.
- Ne zadovoljiti se životom od danas do sutra.
- Stvarati nacrt vlastitog života.
- Životni ciljevi u skladu sa životnim smislom.

Ciljevi i zadaci

- Pomoći učenicima da otkrivaju temeljna pitanja o životu. Zajedno s njima tražiti odgovore na ta pitanja.
- Upoznavati vlastiti svijet, prihvatiti sebe kao jedinstvenu osobu. Uočiti da je posebnost svakog pojedinca znak vrijednosti i temelj zajedništva i suradnje.
- Osobno se, životno i konkretno otvoriti pitanju smisla.
- Izgrađivati vlastiti stav pred pitanjem zla i patnje.
- Upoznati se s različitim pogledima na pitanje smrti radi ispravne spoznaje o čovjekovoj besmrtnosti.
- Potaknuti učenike da budu zauzeti graditelji života u skladu s vlastitim životnim nacrtom.

Didaktičke upute

- Izraditi vlastiti portret odgovarajući na sljedeća pitanja:
- Čovjek je jedino biće koje može reći "ja". Tko sam ja?
- Izbor fotografija od više ponude njih (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 17).
- Pisanje na temelju aforizama (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 111)
- Tri epiteta koja mi se najčešće pridijevaju?
- Želim biti kao... (nabrojiti dvije, tri osobe kojima bi želio nalikovati)
- Što me u ovom trenutku najviše ispunjava?
- Doživljaj koji mi se duboko usjekao i san kojemu se nadam?
- Oblikovati ljestvicu vrijednosti (usp. R. Anić, *Vježbe za rad s mladima*, str. 82.)
- Analizirati prisposobu o talentima.
- Intervju partnera (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 160).
- Suočiti se s vlastitim životnim situacijama – "Moj grb" (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 193).
- Prihvatiti sebe (usp. E. Giordano
- T. Lasconi – G. Boscato, *Goruća pitanja*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1999, str. 13-16.)

- Imam li ja budućnost? (usp. E. Giordano – T. Lasconi – G. Boscato, *Goruća pitanja*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1999, str. 69-72.)
- Interpretirati književne tekstove životno-problemske tematike.
- Pismeno izreći iskustva vezana uz pitanje smisla, odnosno uz granične situacije ljudskog života.
- Glazbeno-egzistencijalno upoznavanje (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 43).
- Prikazati dijapozitive (npr. "Zašto umrijeti u dvadesetoj?" ili "Smisao postojanja – odnos s drugima" u izdanju Katehetskog salezijanskog centra), nakon čega treba uslijediti razgovor i prosudba viđenoga, kao i prikaz uočenih mogućnosti primjene na život.
- Tko smo, odakle dolazimo, kamo idemo? (usp. U. De Vanna, *S adolescentima*, PUP "Kefa", Zagreb 1998, str. 128-129.)
- Pomoću fotogovora pospješiti upoznavanje sebe i drugih (fotografije simbolična sadržaja).
- Što znači umrijeti? (usp. U. De Vanna, *S adolescentima*, PUP "Kefa", Zagreb 1998, str. 88.)
- Djela, a ne samo riječi (Lk 6, 46-49)
- Pohvala Sveznajućega (Ps 139)
- Nebeski Jeruzalem (Otk 21, 1-7)
- I. Andrić, "Ja moram noću da se dižem..." (usp. T. Ivančić, *Susret sa živim Bogom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995, str. 37)

Literatura

- DE VANNA U., *Nemirne godine*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1985.
- DE VANNA U., *Želim postati netko*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1985.
- DEVČIĆ I., *Pred Bogom blizim i dalekim*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1998.
- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- FRANKL V., *Zašto se niste ubili? Uvod u logoterapiju*, Oko tri ujutro, Zagreb 1978.
- GAARDER J., *Sofijin svijet*, Znanje, Zagreb 1995.
- GEVAERT J., *Ljudsko iskustvo i kateheza*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1980.
- IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb 1994.
- IVANČIĆ T., *Susret sa živim Bogom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.
- IVANČIĆ T., *Tko je čovjek*, Teovizija, Zagreb 2000.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- MILJKOVIĆ D. – M. RIJAVEC, *Razgovori sa zrcalom*. Psihologija samopouzdanja, IEP, Zagreb 1996.

2. tematska cjelina

ČOVJEK – RELIGIOZNO BIĆE

Okvirni sadržaji

- 2.1. Vjera – iskonska ljudska potreba
- Čovjek ima različite potrebe, od onih koje su mu ukorijenjene do onih koje su mu nametnute.
  - Mnoge životne stvarnosti prihvaćamo na temelju vjerovanja. Nemoguće je sve provjeriti.

- Međuljudski odnosi temelje se na povjerenju.
- 2.2. Čovjek je po prirodi religiozan
  - Pokušaj definiranja religije (pojam, sastavnice, oznaka u bitnim crtama).
  - Čovjekov pogled ne zaustavlja se kod vidljiva i opipljiva svijeta. On je otvoren misteriju.
  - Pojava religioznosti je sveopća.
  - Kakav je odnos čovjeka prema Bogu? Religija ili magija?
  - Fenomen ateizma.
- 2.3. Razvoj religije
  - Pojavni oblici religioznoga (obred, molitva, žrtva...).
  - Izvorni monoteizam. Potvrde iz pretpovijesnoga i pisanoga razdoblja.
  - Prirodna religija. Kozmička objava.
  - Objava Boga u povijesti. Nadnaravna objava.
- 2.4. Istočnjačke religije
  - Hinduizam
  - Budizam
  - Konfucijanstvo i taoizam
- 2.5. Monoteističke religije
  - Židovstvo
  - Kršćanstvo
  - Islam
- 2.6. Posebnost kršćanstva u odnosu na druge religije
  - Kristova posebnost (utjelovljenje, otkupljenje)
  - Odnos Crkve prema nekršćanskim religijama
- Zajedno s učenicima otkrivati bitnu crtu čovjeka: on je religiozno biće, a religioznost nije tek usputni fenomen, nego važna odrednica njegova života.
- Proučavati razvoj religije kroz povijest.
- Otkrivati važnost i smisao obreda, molitve, žrtve...
- Otkrivati ljepote prirode i svemir s njegovim čvrstim zakonima. "Čitati" njihovu poruku, njihov govor o Stvoritelju.
- Posvijestiti učenicima da su sposobni sami shvatiti opstojnost Stvoritelja, ali da se u osobni prijateljski odnos s Bogom ulazi tek prihvaćanjem Božje objave.
- Ispitati i razmotriti vlastiti odnos prema Bogu, prema vjeri, prema religioznom fenomenu uopće.
- Upoznati temeljne značajke istočnjačkih religija i skrenuti pozornosti na specifičnost monoteističkih religija.
- Otkrivati originalnost kršćanstva čiji je utemeljitelj (Isus Krist) jedinstven i neponovljiv.

Didaktičke upute

- Pronaći što više riječi koje u sebi imaju korijen "vjera".
- Analizirati čovjekovu religioznu žeđ u Iv 4, 1-42 (Isus i Samarijanka).
- Pronaći primjere religioznosti suvremenog čovjeka. Učiti razliku između prave i krive religioznosti.
- Asocijacijska vježba, navođenje riječi vezanih uz svijet religije (npr. obred, molitva, žrtva, vjervanja...).

Ciljevi i zadaci

- Uočiti da se sav ljudski život temelji na vjerovanju i povjerenju.

- Analizirati spoznaju Boga posredstvom vidljiva svijeta prema Rim 1, 18-32.
- Rad u grupi ili u paru na temu "Moj odnos prema Bogu". Napisati pojedinačni odgovor na navedenu temu.
- Bog ili svjetlo idola? (usp. U. De Vanna, *S adolescentima*, PUP "Kefa", Zagreb 1998, str. 52-53.)
- Mladima se ponekad čini da su slobodniji bez "tereta" vjere. Je li doista tako?
- Napraviti usporednu liniju razvoja svjetskih religija i civilizacija
- Izraditi tabelu sličnosti i razlika velikih religija.
- Analizirati pojedine ulomke dokumenta *Nostra aetate*. Što Crkva kaže o drugim religijama?
- Shematski prikaz naučenoga (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 81).
- Organizirati osmišljeni posjet zajednici koje od objavljenih religija.

FRANKL V., *Bog podsvijesti. Psihoterapija i religija*, Oko tri ujutro, Zagreb 1985.

GEVAERT J., *Ljudsko iskustvo i kateheza*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1980.

IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb 1994.

IVANČIĆ T., *Susret sa živim Bogom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.

IVANČIĆ T., *Tko je Bog*, Teovizija, Zagreb 2000.

Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

Katekizam Katoličke crkve, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.

KUSTIĆ Ž., *Priroda govori o Bogu*, Glas Koncila, Zagreb 1990.

LASIĆ H., *Čovjek u svjetlu transcendencije. Nadnaravno određenje ljudskog bića*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1994.

Religije svijeta, Kršćanska sadašnjost – Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1991.

ŠKVORC M., *Vjera i nevjera. Problem naših dana i misterij naših duša*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1982.

3. tematska cjelina

TAJNA STVARANJA – GOVOR ZNANOSTI I GOVOR VJERE

Literatura

AUGUSTIN A., *Ispovijesti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1973.

DANIELOU J., *Vjera kroz vjekove i čovjek današnjice*, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1975.

DEVANNA U., *Vjera – izazov mladima*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1986.

DEVČIĆ I., *Pred Bogom blizim i dalekim*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1998.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.

Okvirni sadržaji

- 3.1. Postanak svijeta – znanstveni pristup
  - Čudesnost, veličina i ljepota stvorene zbilje
  - Veliki prasak
  - Teorija evolucije
  - Prag hominizacije (nastanak čovjeka)
  - Znanstvene teorije o postanku svemira nisu konačne. One se izmjenjuju i dopunjuju.

3.2. Biblijski pristup stvaranju

- Prvi izvještaj o stvaranju (Post 1, 1-2, 4a).
- Drugi izvještaj o stvaranju (Post 2, 4b-25).
- Stvaranje je neprestano Božje djelovanje. Sav je svemir trajno ovisan o Bogu.

3.3. Vjera i/ili znanost. Granična pitanja vjere i znanosti.

- Znanost ima svoje granice. Izvanje ostaje golemo područje nerješivih pitanja pred kojima znanost diže ruke.
- Vjera ima svoje područje, cilj i granice.
- Granična pitanja znanosti i Biblije.

3.4. Čovjek – slika Božja

- Adam, stvorenje od zemlje i Božjega daha.
- Značenje pojma "slika Božja".
- Čovjekova sličnost s Bogom.
- Čovjek sustvaratelj. Mjesto čovjeka u zajednici stvorenoga.

Ciljevi i zadaci

- Uočiti dodirne točke znanosti i vjere. Pojasniti pojam i vrste znanosti.
- Zajedno s učenicima otkrivati područje znanosti i područje vjere: čime se bavi znanost a čime vjera?
- Ukloniti dvojbu "vjera ili znanost". Posvijestiti važnost i jednoga i drugoga.
- Dublje ponirati u stvorenu stvarnost. Razvijati osjećaj divljenja, zahvalnosti i radosti.
- Upoznati učenike s najpoznatijim znanstvenim teorijama o postanku svemira.

- Shvatiti biblijski govor o postanku svijeta i čovjeka.
- Razlikovati književnu vrstu od poruke biblijskog izvještaja o stvaranju.
- Otkrivati čovjekov poziv sustvaratelja.
- Uočavati ljepote prirode i svemir s njegovim zakonima: učitati njihovu poruku, govor o Stvoritelju (meditativno ponirati u osjetilnu zbilju).
- Promatranje dijapozitiva koji duboko reflektiraju ljepotu Božjeg stvaranja u svijetu (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 9).
- Prepoznati ljudski život kao najvišu vrijednost, kao dar Stvoritelja. S darom života dobivamo i vlastiti životni zadatak u svijetu.

Didaktičke upute

- Izraditi liniju evolucije. Odrediti točno mjesto čovjeka.
- Mogu li se najnovija znanstvena dostignuća o postanku i razvoju svemira pomiriti s Biblijom? Proučiti otkrića fizičara S. W. Hawkinga.
- Pronaći dodirne točke Biblije i znanosti i eventualne nejasnoće.
- Skicirati na plakatu razne teorije o nastanku svijeta i svemira.
- Asocijacije na pojam "stvaranje". Stvara li čovjek?
- "Vruća stolica" – interioriziranje i produbljanje teme (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjero-*

nauka, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 185).

- Pronaći određene “nelogičnosti” i nejasnoće u biblijskim tekstovima o stvaranju (npr. redosljed stvaranja i sl.).
- Isključuje li vjera u Boga evoluciju? Proučite pjesmu Z. Baloga: “Bog je u svemu...”
- Kako prepoznajem sebe kao tražitelja u ovom tekstu: “Eh, da mi je razumjeti svijet oko nas, kako i zašto postoji, valjda bih tada dokućio i smisao vlastita postojanja, odnosno pronašao čvrstu točku svoje egzistencije”? (Arhimed)
- Odrediti položaj čovjeka u zajednici stvorenoga prema Ps 8.
- Razgovarati o čovjeku – slici Božjoj. Kolika je njegova vrijednost? Navesti primjere ugrožavanja slike Božje.
- Svatko je od nas dobio život kao neizmjernu vrijednost i kao dar. Razgovarati o tome koji su naši zadaci i obveze?

Literatura

- ARANHOEVEL D. *Mali komentar Biblije. Stari Zavjet. Prapovijest*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.
- BAJSIĆ V., *Granična pitanja teologije i prirodnih znanosti*, Zagreb 1991.
- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- FILKIN D., *Svemir Stephena Hawkinga. Objašnjeni kozmos*, Izvori, Zagreb 1997.
- GOLUB I., *Prijatelj Božji*, Naprijed, Zagreb 1990.
- HAWKING S., *Kratka povijest vremena*, Izvori, Zagreb 1996.

IVAN PAVAO II., *Fides et ratio*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.

Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

Katekizam Katoličke crkve, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.

KEŠINA I., *Prirodoslovni i religiozni pogled na svijet*, u: “Crkva u svijetu” 33(1998)2, 134-151.

PIO XII., *Humani generis*, 1950.

REBIĆ A., *Biblijska prapovijest*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.

STRUMIA A., *Suočavanje znanosti i teologije na pragu trećeg tisućljeća*, u: “Svešci” 32(1998)91,65-71.

STUHLHOFER F., *Prirodnoznanstvenici i pitanje Boga*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.

TOMIĆ C., *Evolucija i stvaranje*, u: “Crkva u svijetu” 27(1992)1-2,47-55.

VULETA B., *Taj divni Božji svijet*, Pokret prijatelja prirode “Lijepa naša”, Zagreb 1991.

4. tematska cjelina

OBJAVA I SVETO PISMO

Okvirni sadržaji

- 4.1. Bog se otkriva čovjeku
  - Originalnost biblijske objave. Objava Božja odgovor je na temeljna čovjekova pitanja.
  - Starozavjetna objava.
  - Novozavjetna objava.
  - Isus Krist – punina i vrhunac Objave.
- 4.2. Cjelovito prenošenje Objave
  - Usmena predaja prethodi Pismu.
  - Nezamjenjiva uloga Crkve u prenošenju Božje poruke. Ona je “stup i uporište istine”.

- Učiteljstvo čuva i tumači riječ Božju.
- 4.3. Biblija – pisana riječ Božja
  - Biblija je ključ za razumijevanje povijesti, umjetnosti, uljudbe.
  - Nadahnuti knjiga.
  - Knjiga istine. Biblija ne donosi odgovore na znanstvena pitanja o sastavu materije nego istinu vjere.
- 4.4. Pristup Bibliji
  - Hebrejski način mišljenja i izražavanja.
  - Različite književne vrste.
  - Raznovremenost biblijskih knjiga.
  - Povijesni i zemljopisni okviri Biblije.
  - Postupnost religiozne misli u Bibliji.
  - Struktura i kanon Biblije.
- 4.5. Biblija u životu kršćana
  - Bog nam danas govori po Pismima. Aktualnost biblijske poruke.
  - Odgovori Biblije na ljudska iskustva radosti, patnje, straha i praštanja.
- Upoznavati Bibliju kao izvanredno književno djelo, ali i više od toga – kao Božju riječ čovjeku.
- Shvatiti svrhu Biblije koja ne donosi znanstvene istine nego istinu vjere. U njoj Bog daje odgovor na najvažnija pitanja čovjekove egzistencije: o postanku svijeta i čovjeka, o smislu ljudskog života, o pitanju smrti i zagrobnog života, o tome tko je u konačnici sam Bog.
- Upoznati svijet i govor Biblije.
- Suočiti se s biblijskim odgovorima na neka temeljna ljudska iskustva (radost, patnju, strah i praštanje).

Didaktičke upute

Ciljevi i zadaci

- Pojasniti pojam "objave".
- Otkriti originalnost biblijske objave.
- Promotriti odnos Objave i povijesti: Objava ima svoj početak, razvoj i vrhunac.
- Uočiti da Objava nije odmah zapisivana; ona se postupno prenosi dvojakim putem: usmenom predajom i Svetim pismom.
- Shvatiti ulogu crkvenog učiteljstva koje vjerodostojno tumači riječ Božju. Izgrađivati stav povjerenja i poslušnosti prema Učiteljstvu.
- Izraditi povijesnu liniju najvažnijih događaja biblijske objave.
- Analizirati Dei Verbum 7
- Pronaći poznatija umjetnička djela nadahnuti Biblijom (u književnosti, likovnoj i glazbenoj umjetnosti, arhitekturi)
- Aktualizacija biblijskih tekstova i biblijski kviz (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 114, 120; *Biblijski kviz*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000).
- Usmena predaja je živa stvarnost. Ona nije nestala s pojavom Svetog pisma. Potkrijepite to određenim primjerima.
- Praktični rad s Biblijom. Kako čitati Bibliju?
- Suoblikovanje biblijskog teksta (usp. F. Wendel Niehl – A. Thöm-

- mes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 112).
- Jesu li vam poznati primjeri pogrešna tumačenja Biblije? Npr. određene sekte. Što je pogrešno u tom tumačenju?
  - Pronađite u prvim poglavljima Knjige postanka neke tipične oznake hebrejskog jezika i stila.
  - Potkrijepite primjerima kako se religiozna misao u Bibliji postupno razvijala. Bog nije sve odjednom objavio.
  - Izraditi zemljopisnu kartu nekih važnijih mjesta i krajeva vezanih uz Stari zavjet.
  - Pronađi biblijske tekstove koji govore o radosti, patnji, strahu i praštanju. Analizirati poruku.
  - Shematski prikaz naučenog teksta (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 81).

Literatura

- Biblijske karte*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Biblijski leksikon*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.
- DOWLEY T., *Školski biblijski atlas*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1996.
- DRUGIVATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- HARRINGTON W., *Uvod u Novi zavjet*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983.
- HARRINGTON W., *Uvod u Stari zavjet*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.
- HOHNJEC N., *Biblija u pastoralnom radu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1998.

Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

Katekizam Katoličke crkve, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.

KERN W. – F. NIEMANN, *Nauka o teološkoj spoznaji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.

LEON-DUFOUR X., *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.

REBIĆ A., *Vodič po Svetoj zemlji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.

SCHOEKEL L. A., *Današnji čovjek pred Biblijom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.

TOMIĆ C., *Pristup Bibliji*, Provincijalat franjevac konventualaca, Zagreb 1986.

5. tematska cjelina

ISUS KRIST – VRHUNAC OBJAVE

Okvirni sadržaji

- 5.1. Isus povijesna osoba
  - Nekršćanski izvori.
  - Kršćanski izvori.
  - Osnovne povijesne činjenice o Isusu iz Nazareta.
- 5.2. Isusov lik
  - Isusovo ime.
  - Stil i program djelovanja.
  - Isus nadilazi sve unaprijed zadane okvire, on je misterij.
- 5.3. Navještaj kraljevstva Božjega
  - Izrael očekuje kraljevstvo Božje.
  - Poruka o kraljevstvu Božjem ispunjenje je temeljnih čovjekovih težnji za mirom, slobodom, pravednošću i životom.
  - Kraljevstvo Božje označava novi svijet koji čovjek ne može sam napraviti nego ga samo Bog može dati.

- Kraljevstvo Božje nije neko mjesto stanovanja nego novi odnos. To je svijet pravednosti, radosti, veselja, mira, blagostanja.
  - Blaženstva kao program kraljevstva Božjega.
- 5.4. Isusovo otkupiteljsko djelo
- Razlozi Isusove smrti (židovski razlozi i razlozi rimske vlasti).
  - Isusovo smaknuće (razapinjanje)
  - Smisao Isusove smrti (otkupiteljska smrt).
  - Ukazanja Uskrsloga.
  - Uskrsnuće, kakav je to misterij?
  - Isusovo uskrsnuće – početak sveopćeg uskrsnuća.
- 5.5. Isus Krist – pravi Bog i pravi čovjek
- Isus Krist je ispunjenje čežnje prisutne u svim religijama čovječanstva. To je ispunjenje djelo Božje i nadilazi svako ljudsko očekivanje.
  - Jedini posrednik između Boga i ljudi. Nema drugog imena pod nebom po kojemu možemo biti spašeni (usp. Dj 4, 12).
  - Utjelovljenjem se Isus sjedinio sa svakim čovjekom.
  - U Isusu Kristu Bog govori čovjeku i ujedno ga traži – Otkupljenje.
- 5.6. Tko je Isus Krist za mene (osebna iskustva i suočenje s likom Isusa Krista)
- I Isus se suočavao s raznim životnim izazovima. Postao je istinski pobjednik.
  - Isus me oslobađa od idola (moć, užitak, ovisnost, razni religiozni pokreti i sekte...).
- Isus me poziva na puninu života, da imam život u izobilju.
  - Otkrivam Isusovu prisutnost (u stvorenju, u siromašnima, u Crkvi, u sakramentalnim znakovima, u vlastitu životu...)
  - Osobine kršćanskog života: pripadnost Kristu
- Ciljevi i zadaci*
- Posvijestiti da Isus nije mit, nije legenda. On je stvarna povijesna osoba.
  - Uočiti podudarnost nekršćanskih i kršćanskih izvora o Isusu.
  - Prihvatiti Kristovu poruku (kraljevstvo Božje) kao ispunjenje temeljnih čovjekovih težnji.
  - Razvijati stav otvorenosti i prihvatanja Isusove spasenjske poruke o kraljevstvu Božjem.
  - Upoznati razloge i smisao Isusove smrti.
  - Suočiti se s misterijem Isusova uskrsnuća. Objasniti pojam religioznog misterija. Razvijati stav vjere prema misteriju uskrsnuća.
  - Spoznati životno najdublju istinu o Isusu Kristu: on je pravi Bog i pravi čovjek.
  - Osobno se suočiti s Isusom Kristom. Stjecati iskustva prijateljstva s Isusom.
  - Otkrivati konkretnu Isusovu prisutnost.
- Didaktičke upute*
- Proučimo Lk 2, 1 i Lk 3, 1-3. Što doznajemo o Isusovoj povijesnosti?
  - Potražimo u dodatku Novog zavjeta kronološku tablicu. Prona-

- đimo osobe iz gore navedenoga evanđelja. Smjestimo ih u točan vremenski okvir i usporedimo ih s podacima iz evanđelja.
- Otudivanje motiva odnosno ukla-panje tradicionalnog likovnog prikaza u suvremeni likovni ambijent ili obrnuto (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 29).
  - Pripovijedanje biblijskih događaja odnosno međuodnosa biblijskih likova (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 65).
  - Kratka video-projekcija o Isusovu životu.
  - Torinsko platno i evandeoski izvještaji o Isusovoj smrti.
  - Analizirati 1 Kor 15, 20-24.
  - Višedimenzionalno tumačenje Biblije (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 104).
  - Kako u tvojoj okolini ljudi gledaju na Isusa? Je li on možda posljednji tabu o kojem se ne govori?
  - Kakva je moja osobna "slika o Isusu"? (usp. "Slike o Isusu", u: Y. Cousineau, *Odgojne vježbe za rad u skupinama*, PUP "Kefa", Zagreb 1999, str. 9-12).
  - Perspektivno biblijsko pripovijedanje (govorenje s aspekta obrađivanoga lika) (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 114).
  - Pokušajte interpretirati riječi poznatoga književnika: "Zapad je izgubio Krista i zbog toga umire, jedino zbog toga" (Dostojevski). Slažete li se s tom ocjenom?
  - Načinimo popis naših najraširenijih iskušenja i napasti. Kako se prema njima postavljamo? Kako bi nam u tome mogao pomoći Isus – Pobjednik?
  - Slušamo mnoštvo zaglušujućih glasova. Neki zahtijevaju da ih se sluša kao proroke koji obećavaju sreću. Izradimo vlastite kriterije na temelju sljedećih pitanja:
    - Tko zaslužuje povjerenje da se pažljivo sluša?
    - Tko nam je u stanju priopćiti, prenositi riječ istine i života?
    - Koja su mjerila za razlikovanje i prihvaćanje Božje riječi među tolikim riječima?
  - Sačuvati mir – priprema za susret s biblijskim tekstom (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 212).
  - Pisanje novih prispodoba (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 116).
  - Porazgovarajmo o tome gdje Isusa najčešće susrećemo. Kakav odnos postoji između susretanja s Njim u crkvi i susreta s njim u obitelji, u školi, u susretima s drugima?
  - Što za tolike ljude našega vremena znači "biti spašen"? Što to znači za tebe?

- Kako bismo konkretno mogli (poput Ivana Krstitelja) graditi putove braći i sestrama koji uz nas traže Gospodina, a ne uspijevaju ga naći, jer im ga nitko ne naznačuje primjerom života, naviještanjem Riječi i znakovima ljubavi?
- Analiziranje likovne reprodukcije koja izražava osoban odnos prema Kristu.
- Pogledajte film o Isusu (npr. F. Zeffirelli, *Isus iz Nazareta*). Kakav je lik Isusa prikazan u filmu?

Literatura

- BALTHASAR H. U. von, *Mysterium paschale. Sveto trodnevlje smrti, pokopa i uskrsnuća našeg Spasitelja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.
- DRUGI Vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb 1994.
- IVAN PAVAO II., *Redemptor hominis*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- IVAN PAVAO II., *Tertio millennio adveniente*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1994.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- KASPER W., *Isus Krist*, Crkva u svijetu, Split 1995.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- LOHFINK G., *Posljednji dan Isusov*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.
- PASTORALNO-MISIONARSKA KOMISIJA VELIKOG JUBILEJA 2000. GODINE, "A vi, što vi kažete, tko sam ja? Građa za pripremanje pastoralnih, katehetskih i molitvenih susreta", Zagreb 1996.
- REBIĆ A., *Isusovo uskrsnuće*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.
- VULETA B. – R. ANIĆ, *Na putu mira*, Franjevački institut za kulturu mira, Split 1999.
- WATSON D. – S. JENKINS, *Isus nekad i sad*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990.
- ZEFFIRELLI F., *Isus iz Nazareta* (film).

POPIS LITERATURE ZA PRVO GODIŠTE

- ANIĆ R., *Vježbe za rad s mladima*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1998.
- ARANHOEVEL D., *Mali komentar Biblije. Stari Zavjet. Prapovijest.*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.
- AUGUSTIN A., *Ispovijesti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1973.
- BAJSIĆ V., *Granična pitanja teologije i prirodnih znanosti*, Zagreb 1991.
- BALTHASAR H. U. von, *Mysterium paschale. Sveto trodnevlje smrti, pokopa i uskrsnuća našeg Spasitelja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.
- Biblijske karte*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Biblijski leksikon*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.
- COUSINEAU Y., *Odgojne vježbe za rad u skupinama*, PUP "Kefa", Zagreb 1999.
- DANIELOU J., *Vjera kroz vjekove i čovjek današnjice*, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1975.
- DE VANNA U., *Nemirne godine*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1985.
- DEVANNA U., *Vjera – izazov mladima*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1986.
- DE VANNA U., *Želim postati netko*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1985.
- DEVČIĆ I., *Pred Bogom blizim i dalekim*, Filozofsko-teološki institut, Zagreb 1998.
- DOWLEY T., *Školski biblijski atlas*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1996.
- DRUGI Vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- FILKIN D., *Svemir Stephena Hawkinga. Objašnjeni kozmos*, Izvori, Zagreb 1997.
- FRANKL V., *Bog podsvijesti. Psihoterapija i religija*, Oko tri ujutro, Zagreb 1985.

- FRANKL V., *Zašto se niste ubili? Uvod u logoterapiju*, Oko tri ujutro, Zagreb 1978.
- GAARDER J., *Sofijin svijet*, Znanje, Zagreb 1995.
- GEVAERT J., *Ljudsko iskustvo i kateheza*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1980.
- GOLUB I., *Prijatelj Božji*, Naprijed, Zagreb 1990.
- HARRINGTON W., *Uvod u Novi zavjet*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983.
- HARRINGTON W., *Uvod u Stari zavjet*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.
- HAWKING S., *Kratka povijest vremena*, Izvori, Zagreb 1996.
- HOHNJEC N., *Biblija u pastoralnom radu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1998.
- IVAN PAVAO II., *Fides et ratio*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.
- IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb 1994.
- IVAN PAVAO II., *Redemptor hominis*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- IVAN PAVAO II., *Tertio millennio adveniente*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1994.
- IVANČIĆ T., *Susret sa živim Bogom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.
- IVANČIĆ T., *Tko je čovjek*, Tevizija, Zagreb 2000.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- KASPER W., *Isus Krist*, Crkva u svijetu, Split 1995.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- KERN W. – NIEMANN F., *Nauka o teološkoj spoznaji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.
- KEŠINA I., *Prirodoslovni i religiozni pogled na svijet*, u: "Crkva u svijetu" 33(1998)2, 134-151.
- KUSTIĆ Ž., *Priroda govori o Bogu*, Glas Koncila, Zagreb 1990.
- LASIĆ H., *Čovjek u svjetlu transcendencije. Nadnaravno određenje ljudskoga bića*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1994.
- LEON-DUFOUR X., *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- LOHFINK G., *Posljednji dan Isusov*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.
- MILJKOVIĆ D. – M. RIJAVEC, *Razgovori sa zrcalom*. Psihologija samopouzdanja, IEP, Zagreb.
- NIEHL F. – A. THÖMMES, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000.
- PASTORALNO-MISIONARSKA KOMISIJA VELIKOG JUBILEJA 2000. GODINE, "A vi, što vi kažete, tko sam ja?. Građa za pripremanje pastoralnih, katehetskih i molitvenih susreta, Zagreb 1996.
- PIO XII., *Humani generis*, 1950.
- REBIĆ A., *Biblijska prapovijest*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.
- REBIĆ A., *Isusovo uskrsnuće*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.
- REBIĆ A., *Vodič po Svetoj zemlji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.
- Religije svijeta*, Kršćanska sadašnjost – Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1991.
- SCHOEKEL L. A., *Današnji čovjek pred Biblijom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- STRUMIA A., *Suočavanje znanosti i teologije na pragu trećeg tisućljeća*, u: "Svešci" 32(1998)91,65-71.
- STUHLHOFER F., *Prirodnoznanstvenici i pitanje Boga*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.
- ŠKVORC M., *Vjera i nevjera. Problem naših dana i misterij naših duša*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1982.
- TOMIĆ C., *Evolucija i stvaranje*, u: "Crkva u svijetu", 27(1992)1-2,47-55.
- TOMIĆ C., *Pristup Bibliji*, Provincijalat franjevac konventualaca, Zagreb 1986.
- VULETA B. – R. ANIĆ, *Na putu mira*, Franjevački institut za kulturu mira, Split 1999.
- VULETA B., *Taj divni Božji svijet*, Pokret prijatelja prirode "Lijepa naša", Zagreb 1991.
- WATSON D. – S. JENKINS, *Isus nekad i sad*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990.

DRUGO GODIŠTE

Dob u kojoj su učenici vrlo je osjetljiva. U nerijetkom sukobljavanju s institucionalnim i tradicionalnim na površinu izlazi duboka težnja za formiranje vlastite osobnosti. Odatle potreba da se progovori o Crkvi, obitelji, prijateljstvu, ljubavi, religioznim pokretima, slobodi i savjesti u kontekstu traganja za osobnim identitetom.

U prvom smo godištu upoznali Isusa Krista kao vrhunac i puninu Objave. Sada ćemo se usredotočiti na Crkvu koju je on utemeljio i koja nastavlja njegovo djelo. Ona je istodobno karizmatička i institucionalna stvarnost. U njoj svaki vjernik ima isto dostojanstvo, ali i vlastitu odgovornost.

Učenici će upoznati temeljnu razliku između vjere Crkve i pokušaja subjektivnoga traženja istine izvan Crkve, u sektama i religioznim pokretima.

Upoznavat ćemo kako se Crkva ukorijenila u naš narod i našu povijest. U korelaciji s drugim predmetima otkrivat ćemo ulogu Crkve u razvoju kulture, znanosti i uljudbe na hrvatskim prostorima. Učenici u ovom razdoblju života snažnije tragaju za vlastitom slobodom koja bi trebala izrasti u odgovornu slobodu zauzetu za dobro. Savjest usklađena s moralnim vrednotama zadnja je norma djelovanja. Stoga je važno staviti naglasak na izgradnju ispravne savjesti. U pozivu na zajedništvo učenici će prepoznavati važnost i kvalitete prijateljstva. Založit će se za rast u autentičnoj ljubavi. Tako će postupno otkrivati da je njihovo samoostvarenje moguće jedino u ljubavi koja je sebedarje i služenje.

1. tematska cjelina**CRKVA NASTAVLJA KRISTOVO DJELO***Okvirni sadržaji*

- 1.1. Vrijeme Crkve u povijesti spase-
nja. Božji naum spasenja i Crkva.
  - Vrijeme pripreme (Zakon i proro-
ci sve do Ivana)
  - Vrijeme ostvarenja (vrijeme Isu-
sova zemaljskog života).
  - Vrijeme Crkve (od Isusova uza-
šašća do njegova slavnoga do-
laska).
  - Crkva je početak i klica kraljev-
stva Božjega.
- 1.2. Prva Crkva rođena od Duha
  - Pedesetnica – rođendan Crkve
  - Obilježja prve kršćanske zajed-
nice. Četiri bitne oznake Crkve:
dijakonija, koinonija, liturgija,
kerigma.
  - Prva Crkva kao ogledni primjer
Crkve za sva vremena
- 1.3. Središnji događaji u povijesti
Crkve
  - Crkva u prvim stoljećima (širenje
kršćanstva, progoni, Milanski
edikt, prvi koncili, monaštvo)
  - Crkva u srednjem vijeku (seoba i
ulazak novih naroda u Crkvu,
udaljavanje Istoka i Zapada, pro-
dor islama, pitanje investiture,
pojava prosjačkih redova)
  - Crkva u novom vijeku (zapadni
raskol, Tridentski sabor i obnova
Crkve)
  - Moderno doba (francuska revo-
lucija i Crkva; razvoj znanosti,
tehnologije i demokracije; borba
za socijalnu pravdu; Drugi vati-
kanski sabor)

- 1.4. Jedna Crkva u mnoštvu Crkava
  - Univerzalnost Crkve. Crkva je ot-
vorena raznim narodima i kultu-
rama. Misije i evangelizacija.
  - Veze jedinstva: jedna vjera, slav-
ljenje svih sakramenata, hijerar-
hijsko ustrojstvo Crkve predvo-
đene Petrovim nasljednikom.
  - Poziv na obnovu ranjenog zajed-
ništva (ekumenizam).
- 1.5. Marija – majka i uzor Crkve
  - Marijina suradnja u otkupljenju
  - Marija majka Crkve
  - Štovanje Blažene Djevice Mari-
je u Crkvi
  - Blažena Djeвица Marija u Hrvata

Ciljevi i zadaci

- Posvijestiti prisutnost božansko-
ljudskog elementa u Crkvi
- Otkriti obilježja prve Crkve.
- Prepoznavati prisutnost Duha Sve-
toga u Crkvi kroz njezinu povijest
unatoč svim ljudskim manjkavo-
stima koje Crkva u sebi nosi.
- Uočiti da je Crkva univerzalna.
Otvorena je svim narodima i kul-
turama.
- Promatrati Mariju kao uzor Crkve.

Didaktičke upute

- Asocijacije na biblijske slike Cr-
kve (stado, njiva Božja, kuća Bož-
ja, nebeski Jeruzalem, majka, za-
ručnica).
- Na temelju Djela apostolskih re-
konstruirati život prve Crkve. Slič-
nosti i razlike u odnosu na suvre-
menu Crkvu?
- U predloženom tekstu označiti i
potcrtati važne pojmove (usp. F.

Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 98).

- Prikazivanje događaja nastanka Crkve (video-projekcija iz serije "Anno Domini").
- Razgovor na temu: Krist – da, Crkva – ne. Je li ta tvrdnja održiva?
- Izraditi referat na temu pojedinih događaja ili etapa crkvene povijesti.
- Analizirati pismo što ga je sv. Toma More pisao iz zatvora kćeri Margareti (usp. *Časoslov rimskog obreda*. III. Vrijeme kroz godinu I-XVII, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984, str. 1142-1144).
- Upoznati se s različitim kršćanskim Crkvama koje su prisutne u našem mjestu i/ili bližoj okolini.
- Radionica na temu ekumenizma prema dekretu o ekumenizmu *Unitatis redintegratio* Drugoga vatikanskog sabora.
- Izraditi referate o poznatijim svecima.
- Razgovor o nazivima pridjevenima Mariji u hrvatskoj književnosti.

Literatura

BARIČEVIĆ J. i dr., *Snagom Duha*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1979.

Časoslov rimskog obreda. III. Vrijeme kroz godinu I-XVII, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.

FRANZEN A., *Pregled povijesti Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1983.

GOLUŽA B., *Povijest Crkve*, TIM, Mostar 1998.

IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.

Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

KASPER W. – J. MOLTMANN, *Krist da, Crkva ne?*, Zagreb 1980.

Katekizam Katoličke crkve, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.

LARRAÑAGA I., *Marijina šutnja*, Zadar 1996.

PAVAO VI., *Apostolska pobudnica Marialis cultus*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975.

PAVIČIĆ N., *Marija majka Crkve*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987.

2. tematska cjelina

CRKVA – KARIZMA I INSTITUCIJA

Okvirni sadržaji

- 2.1. Jedinstvo i različitosti u Crkvi
  - U različitosti darova isto dostojanstvo vjernika.
  - Crkva je jedan organizam s mnogo udova. Svi su udovi međusobno povezani i svi imaju jednu glavu – Krista.
  - Crkva bogata različitim karizmama.
  - Iz različitih darova proizlaze različite službe i oblici života u Crkvi.
- 2.2. Služba pastira
  - Uloga apostola u prvoj Crkvi. Oni su svjedoci Uskrsloga i njegovi poslanici.
  - Crkva je od svojih početaka hijerarhijski strukturirana.
  - Tri stupnja svetoga reda.
  - Odnos karizmatičnosti i institucionalnosti u Crkvi.
  - Biskupski zbor s papom na čelu.
- 2.3. Redovnici
  - Radikalno življenje Evanđelja
  - Evanđeoski savjeti: dar Duha Svetoga Crkvi i društvu

2.4. Laici – graditelji svijeta po Božjoj mjeri

- Kršćansko prožimanje vremeni-tog reda.
- Laici su pozvani da ostvare sin-tezu obiteljskih, profesionalnih, znanstvenih i tehničkih napora s vrednotama osobne vjere.
- Područja laičkoga djelovanja (žu-pa, obitelj, svijet rada, mladi...)

2.5. Crkveni pokreti i udruge

- Temeljne oznake crkvenih pokre-ta i udruga
- Poznatiji pokreti i udruge u Crkvi u Hrvata

Ciljevi i zadaci

- Učenicima posvijestiti da svi vjer-nici u Crkvi imaju isto dostojan-stvo unatoč različitim darovima i službama.
- Otkrivati vlastito mjesto unutar crkvene zajednice.
- Uočiti da je Crkva hijerarhijski strukturirana od samih početaka.
- U Crkvi su određeni vjernici po-zvani da radikalno žive evanđelje (redovnici). Upoznati veće re-dovničke zajednice i njihove ka-rizme.
- Proučiti ulogu i specifičnost vjer-nika laika u Crkvi.
- Stvarati stav odgovornosti za kršćansko angažiranje u svijetu.
- Upoznati se sa suvremenim po-kretima i udrugama u Crkvi.

Didaktičke upute

- Analizirati 1 Kor 12, 7-11. Što po-vezuje vjernike? Odakle razlika među vjernicima?

- Razmotriti odnos Crkve i mladih danas, npr. kroz vezani učenički razgovor (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za na-stavu vjeronauka*, Katehetski sale-zijanski centar, Zagreb 2000, me-toda 64).
- Usporediti piramidalnu i ciklič-ku koncepciju Crkve.
- Protumačite tvrdnju: "Gdje je Pe-tar, ondje je Crkva".
- Sastaviti popis svih biskupija i nadbiskupija u Hrvatskoj s njih-ovim ordinarijem.
- Posjetiti jednu redovničku zaje-dnicu i upoznati se s njenom ka-rizmom.
- Proučiti koja je uloga vjernika lai-ka prema LG 11 i 38.
- Mogućnosti angažiranja vjernika laika u župi danas.
- Znaš li kojoj župi pripadaš? Je li živa tamošnja župna zajednica? U kojim je situacijama najpre-poznatljivija?
- Shematski prikaz naučenoga (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronau-ka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 81).
- Upoznati se s najvažnijim crkve-nim pokretima i udrugama u svo-me mjestu.
- Označavanje i potvrđivanje teksta, uočavanje bitnoga, nijansiranje.

Literatura

BALOBAN S. (ur.), *Crkva, demokracija, opće dobro u Hrvatskoj*, Glas Koncila, Za-greb 1995.

BALOBAN S. (ur.), *Zbornik hrvatskih vjer-nika laika. Zagreb, 16.-18. listopada 1992*, Glas Koncila – Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.

DRUGI Vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.

GOLUŽA B., *Povijest Crkve*, TIM, Mostar 1998.

IVAN PAVAO II., *Apostolska pobudnica Christifideles laici*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.

Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 21996.

Katekizam Katoličke crkve, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.

POLEGUBIĆ A., *Laici u Crkvi i društvu u Hrvatskoj*, S. Nimac, Lepuri 1999.

ŠANJEK F., *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.

Uskrsna poslanica biskupa splitske metropolije. O Crkvi, Crkva u svijetu, Split 1983.

3. tematska cjelina

NOVI RELIGIOZNI POKRETI I SEKTE

Okvirni sadržaji

- 3.1. Otudjenje od vlastitih korijena
  - Adolescencija kao vrijeme bijega
  - Mladi zasuti mnoštvom informacija koje nisu praćene odgovarajućom formacijom
  - Nesigurnost: put prema ovisnosti
  - Pitanje tradicionalnih vrednota
- 3.2. Pojava sekti
  - Sve veća nazočnost sekti
  - Mladi su česte žrtve sekti
  - Metode djelovanja
  - Sekta kao prekid vjerske tradicije i pokušaj subjektivnog traženja istine.
- 3.3. Obilježja novih religioznih pokreta i sekti

- Prednost afektivnosti nad razumom
- Nekritičko tumačenje Biblije
- Karizmatički vođa i njegov autoritet
- Ponuda sreće odmah, ovdje i sada
- Pravljenje Boga po vlastitoj želji (zlatno tele)
- Poznatiji religiozni pokreti i sekte

3.4. Spasenje ili samospasenje?

- Slika o Bogu koji se poistovjećuje sa svijetom
- Slika o čovjeku. Čovjek se utapa i iščezava u božanstvu.
- Stvoreni svijet kao mjesto čovjekova otuđenja.
- Spasenje spoznajom, bez vjere i milosti (samospasenje)

Ciljevi i zadaci

- Pomoći adolescentima u sazrijevanju i prihvaćanju života.
- Uočiti suvremene tendencije bijega od tradicije.
- Učenicima posvijestiti da se mladenačka nesigurnost ne može riješiti bijegom u razne ovisnosti. Potrebno je pronaći vlastitu sigurnost u svijetu vrijednosti.
- Upoznati obilježja sekti i metode njihova djelovanja.
- Proučiti najvažnije sekte. Čime se one udaljuju od Crkve?
- Otkriti temeljne elemente protukršćanskog usmjerenja sekti.

Didaktičke upute

- Kakav dojam u vas stvara pojam "tradicija", "tradicionalno"?
- Pronaći tradicionalne vrednote koje se gaje u obitelji.

- Koje su poznatije tradicije našeg naroda?
- Kakve sve promjene žele mladi ljudi? Otkrijmo dobre i loše strane u želji za promjenom.
- Istražiti najteže vrste ovisnosti u svome gradu (statistički podaci, analiza, uzroci).
- Prikazati značajke religioznih pokreta i sekti i usporediti ih s kršćanstvom (referat)
- Jesu li sekte opasne za društvo (neki primjeri)?
- Sekte i mentalna manipulacija.
- Je li moguće pomiriti "privatnoga Boga" kojeg nude sekte i crkveno iskustvo vjere?
- Meditacija, moć koja spasava ili jedna od tehnika molitve?
- Pronaći primjere pogrešna tumačenja Biblije u nekim sektama.

Literatura

- BARTZ W., *Sekte danas*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.
- BASTAŠIĆ Z., *Pubertet i adolescencija. Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 21996.
- BISCHOFBERGER O., *Novi religiozni pokreti*, U pravi trenutak, Đakovo 1986.
- DRUGI Vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- KOLARIĆ J., *Kršćani na drugi način*, Veritas, Zagreb 1976.
- MERČEP V., *Svjedoci Jehove*, Crkva u svijetu, Split 1993.
- NIKIĆ M. (ur.), *Novi religiozni pokreti*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1997.
- SCHWEBEL R., *Reći ne nije dovoljno. Kako odgajati djecu da razborito odlučuju o*

drogama i alkoholu, Sysprint, Zagreb 1995.

SZENTMARTONI M., *Svijet mladih*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1988.

4. tematska cjelina

CRKVA U HRVATA

Okvirni sadržaji

- 4.1. Pokrštenje Hrvata (do 9. st.)
- Korijeni kršćanstva na hrvatskim prostorima prije dolaska Hrvata
  - Vjeronanja starih Hrvata
  - Najpoznatiji izvori o dolasku Hrvata (*O upravljanju carstvom i Papinski ljetopis*)
  - Proces pokrštavanja Hrvata potekao je iz tri središta: Rima, Bizanta i Akvileje
  - Nastajanje države i veze s papom (npr. 641, 679, 879, 1075. g.)
  - Glagoljaštvo
  - Benediktinski samostani – rasadišta znanja i kulture
- 4.2. Crkva siromašnih – dominikanci i franjevci (13-14. st.)
- Ustanove kršćanske solidarnosti
  - Siromaštvo kao evanđeoski ideal
  - Dominikanci i franjevci
  - Biskup Kažotić organizator višeg školstva u Hrvatskoj
- 4.3. Crkva u doba humanizma i pokušaji islamizacije
- Zanimanje za knjigu
  - Marko Marulić i njegov utjecaj na europsku duhovnost
  - Nasilni pokušaji islamizacije
  - Franjevci kao čuvari vjere i branitelji slobode

4.4. Prosvjetiteljska uloga Crkve (17-19. st.)

- Prva hrvatska gramatika isusovca Bartola Kašića.
- Crkva je inspirator literarnog stvaranja i znanosti (Andrija Kačić Miošić, Juraj Habdelić, Ivan Lukačić, Ruđer Bošković).
- Organizacija visokog škostva (Zadar – dominikanci, Zagreb – isusovci, Lepoglava – pavlini)
- Crkva u narodnom preporodu (Maksimilijan Vrhovac, kard. Juraj Haulik, Juraj Dobrila i dr.)

4.5. Crkva u novijoj povijesti hrvatskog naroda (20. st.)

- Hrvatski katolički pokret (A. Mahnić)
- Stradanja Crkve u II. svjetskom ratu
- Razdoblje komunističke vladavine. Progonjena Crkva.
- Kardinal Stepinac: simbol mučeničke Crkve
- Briga Crkve za raseljenu Hrvatsku i očuvanje nacionalne opstojnosti
- Crkva u postkomunističkom razdoblju

Ciljevi i zadaci

- Upoznati vjerovanja starih Hrvata prije seobe naroda.
- Istražiti korijene kršćanstva na ovim prostorima prije dolaska Hrvata.
- Otkrivati socijalnu ulogu Crkve u Hrvatskoj kroz djelovanje franjevac i dominikanaca u kasnom srednjem vijeku.
- Proučavati važnost Crkve u razvoju hrvatske kulture i znanosti.

- Vrednovati doprinos Crkve u izgradnji hrvatske slobode.
- Upoznati lik kardinala Stepinca kao simbola mučeničke Crkve i orijentira za budućnost.

Didaktičke upute

- Proučiti sudski zapisnik o Kvirinu Sisačkom koji je pogubljen za vrijeme cara Dioklecijana (usp. Ž. Kustić, *Mali ključ povijesti Crkve u Hrvata*, Nadbiskupski duhovni stol, Glas Koncila, Zagreb 1991, str. 235-236)
- Posjetiti, po mogućnosti, neke ranokršćanske spomenike na našim prostorima.
- Pronaći narodne pripovijetke koje odražavaju vjerovanja starih Hrvata.
- Sveta Stolica i suvremena Hrvatska. Jeste li upoznati s ulogom Svete Stolice kod priznanja hrvatske neovisnosti?
- Napraviti pano starohrvatskih crkvica.
- Analiza video-projekcije: "Katolička crkva u Hrvata", Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
- Shematski prikaz naučenoga – izloženo na originalni način – grupni rad.
- Proučiti statut katedralne škole u Zagrebu čiji je utemeljitelj bio bl. Augustin Kažotić (usp. F. Šanjek, *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991, str. 174-177.)
- Pripremiti referate o doprinosu dominikanaca, isusovaca i pavlina u razvoju visokog školstva u Hrvatskoj.

- Analizirati neke govore kardinala Stepinca za II. svjetskog rata.
- Proučiti propovijed pape Ivana Pavla II. prigodom proglašenja blaženim kardinala Alojzija Stepinca u Mariji Bistrici 3. 10. 1998. (usp. Ivan Pavao II., *Bit ćete mi svjedoci. Govori za vrijeme pastoralnog pohoda Hrvatskoj od 2. do 4. listopada 1998.*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.)
- Katolička Crkva u Hrvatskoj ili Hrvatska katolička Crkva?

Literatura

- BENIGAR A., *Alojzije Stepinac – hrvatski kardinal*, Glas Koncila – Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1993.
- BRATULIĆ J., *Žitja Konstantina-Ćirila i Metodija i druga vrela*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 76, Zagreb 1985.
- GOLUŽA B., *Povijest Crkve*, TIM, Mostar 1998.
- IVAN PAVAO II., *Bit ćete mi svjedoci. Govori za vrijeme pastoralnog pohoda Hrvatskoj od 2. do 4. listopada 1998.*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.
- IVAN PAVAO II., *Enciklika Crkvi u Hrvata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.
- KUSTIĆ Ž., *Mali ključ povijesti Crkve u Hrvata*, Nadbiskupski duhovni stol, Glas Koncila, Zagreb 1991.
- OSTOJIĆ I., *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. I-III, Benediktinski priorat - Tkon, Split 1963.
- Počeci hrvatskog kršćanskog i društvenog života od 7. st. do kraja 9. st.*, Zbornik radova Drugog međunarodnog simpozija o hrvatskoj crkvenoj i društvenoj povijesti, Split, 30. 9. – 5. 10. 1985, Crkva u svijetu, Split 1990.
- ŠANJEK F. – I. TOMLJENIĆ I., *Dominkanci i razvoj školstva u srednjovjekovnoj Hrvatskoj*, u: "Croatica christiana periodica" 10(1986)17, str. 48-73.

ŠANJEK F., *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.

VIDOVIĆ V., *Povijest Crkve u Hrvata*, Crkva u svijetu, Split 1996.

5. tematska cjelina

SLOBODA I SAVJEST

Okvirni sadržaji

- 5.1. Mladi i sloboda
  - Opravdana težnja za slobodom.
  - Različita shvaćanja slobode
  - Uvjetovana sloboda (biološka, psihološka, društvena uvjetovanost)
- 5.2. Obilježja slobode
  - Vanjska i unutarnja sloboda
  - Sloboda "od" i sloboda "za"
  - Sloboda je razumski izbor dobra
- 5.3. Odgovorna sloboda
  - Sloboda nije samovolja
  - Ljudska sloboda nije apsolutna
  - Zauzetost u svijetu kroz ljubav i rad. Izbor vrednota.
  - Sloboda kao vrhunsko ostvarenje čovjeka
- 5.4. Moć Isusove slobode
  - Najslobodniji čovjek
  - Slobodan od zla i slobodan za ljubav. Služenje kao vrhunac slobode.
  - Krist osloboditelj
  - Smisao čovjekove slobode na temelju Objave
- 5.5. Sloboda i savjest
  - Savjest je "mjesto" gdje čovjek postaje svjestan svoje slobode i svoje odgovornosti
  - Savjest kao sudac

- Odgoj savjesti. Savjest usklađena s moralnim vrednotama.
- Krivo formirana savjest
- Uloga društva u formiranju savjesti

Ciljevi i zadaci

- Uvidjeti da je želja za slobodom opravdana.
- Skrenuti pozornost da sloboda nije jednostavan zadatak te da je uvjetovana (biološka, psihološka i društvena uvjetovanost)
- Uočiti da uz vanjsku postoji i unutarnja sloboda koja nas određuje kao ljude.
- Otkrivati da smo slobodni onda kada činimo dobro. Sloboda se temelji na vrednotama.
- Izgrađivati vlastitu slobodu u odgovornosti.
- Suočavati se s modelom istinske slobode, s Isusom Kristom.
- Otkrivati važnost "mehanizma" savjesti u procesu izgradnje slobode.
- Odgajati ispravnu savjest. Prepoznavati bitne elemente za odgoj savjesti.

Didaktičke upute

- Mediji i manipulacija slobodom. Analizirati nekoliko promidžbenih poruka.
- Vezani učenički razgovor (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 64).
- Jesmo li slobodni od utjecaja mode i raznih pomodnih trendova?
- Jesmo li ovisni o televiziji (usp.

U. De Vanna, *S adolescentima*, PUP "Kefa", Zagreb 1998, str. 120-121)

- Upoznati razvoj spoznaje o slobodi prema Hegelu.
- Je li moguće biti vezan uz osobe i stvari i ostati slobodan?
- Mogućnosti i granice naše slobode (usp. U. De Vanna, *S adolescentima*, PUP "Kefa", Zagreb 1998, str. 76-77.)
- "Imam pravo činiti što hoću. Hoću misliti svojom glavom". Ova izjava odražava slobodu ili nešto drugo? Razgovarajmo o tome.
- Ispitivanje stručnjaka (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 152).
- Isusova sloboda (rad u grupama): Mt 4, 1-11; Mt 12, 9-14; Iv 10, 14-18; Mk 7, 1-22.
- Analizirajte slobodu "od" i slobodu "za" prema Gal 5, 13-26
- Napraviti ilustraciju (pisanu, likovnu...) o tome što mi omogućuje, a što onemogućuje slobodu.
- Pobijediti ili izgubiti. Moralne rasprave (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 182).
- Slušaj glas savjesti i živi u miru (usp. U. De Vanna, *S adolescentima*, PUP "Kefa", Zagreb 1998, str. 42-43.)
- Zbog čega sam zahvalan (usp. R. Anić, *Vježbe za rad s mladima*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1998, str. 118)

- Kako je opisana savjest u romanu *Zločin i kazna* F. M. Dostojevskoga?
- Rasprava na temelju animiranih filmova koji dotiču pitanje (ne)slobode.
- Rasprava na temelju dijafilma *Galeb Jonathan*.

Literatura

- BACH R., *Galeb Jonathan Livingston*, Znanje, Zagreb 1979.
- DEVANNA U. *Biti slobodan*, Katehetski sa-
lezijanski centar, Zagreb 1987.
- Galeb Jonathan*, dijafilm Ed 7.
- KÜNG H., *Sloboda u svijetu*, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1980.
- LUKŠIĆ B., *Sloboda u istini ili sloboda kao istina? Idejna analiza liberalizma*, u: "Crkva u svijetu" 30(1995)1,3-4.
- MANICARDI E., *Zakon, savjest i milost u naučavanju sv. Pavla I-II*, u: "Crkva u svijetu" 28(1993)1,16-31; 28(1993)2,131-142.
- ŠUŠTAR A., *Odgovori savjesti*, Društvo katoličkog apostolata, Zagreb 1983.
- TOTH T., *Karakter*, U pravi trenutak, Đakovo 1992.
- WRIGHT J., *Savjest i autoritet*, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1984.

6. tematska cjelina

POZIV NA ZAJEDNIŠTVO

Okvirni sadržaji

6.1. Prijateljstvo

- Vrijednost prijateljstva. Tko je pravi prijatelj?
- Kako ostvariti prijateljstvo?
- Što onemogućuju izgradnju prijateljstva?
- Isus – Prijatelj.

6.2. Od zaljubljenosti do ljubavi

- Otkriće ljubavi. Ljubav je u razdoblju adolescencije jedno od najjačih iskustava.
- Poziv na ljubav. Bog nije stvorio čovjeka da bude sam (Post 1, 27; 2, 21-25).
- Iz zaljubljenosti se može izgraditi ljubav. Zaljubljenost se događa spontano, a ljubav zahtjeva svjestan napor – izgradnju.
- Hvalospjev ljubavi (1 Kor 13,4-8). Karakteristike zrele ljubavi.

6.3. Ljudska spolnost u službi ljubavi i života

- Spolnost zahvaća čitavu osobu (tijelo, osjećaje, duh)
- Društveno značenje spolnosti
- Usmjerenost rađanju
- Zloupotrebe spolnosti

6.4. Obiteljsko zajedništvo

- Obitelj – odsjaj ljubavi Božje
- Obitelj je temelj osobnosti
- Kako izbjeći sukobe u obitelji?
- Živjeti obiteljske odnose u Gospodinu

6.5. Izvanobiteljski čimbenici odgoja za zajedništvo

- Mogućnost zajedništva u školi
- Sredstva priopćavanja: manipulacija masama ili odgoj za zajedništvo?
- Župna zajednica

Ciljevi i zadaci

- Otkriti važnost prijateljstva za osobno dozrijevanje.
- Uočiti bitnu razliku između zaljubljenosti i ljubavi.

- Rasti u odgovornoj ljubavi koja je samodarivanje.
- Spoznati vrijednost ljudske spolnosti koja nije sama sebi svrhom.
- Otkrivati biblijsko utemeljenje ljudske spolnosti.
- Probuditi svijest o tome da spolni život treba biti izraz zrele ljubavi (jedino brak omogućuje takvu zrelost).
- Ljudska spolnost i ljubav idu zajedno
- Razvijati kvalitetne unutarobiteljske odnose

Didaktičke upute

- Programirano konfliktno igranje uloga (obiteljskih događaja) (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 165).
- Aforizmi – međuljudski odnosi (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 111).
- Test prijateljstva (usp. Y. Cousineau, *Odgojne vježbe za rad s mladima*, PUP "Kefa", Zagreb 1999, str. 151-154.)
- Trebamo jedni druge. Razgovor o prijateljstvu prema (usp. U. De Vanna, *S adolescentima*, PUP "Kefa", Zagreb 1998, str. 18-19)
- Igra povjerenja. Koliko vjerujemo jedni drugima? (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 173).
- Oznake ljubavi prema 1 Kor 13, 4-8. Mogućnost takve ljubavi danas?
- Prolistati najčitanije časopise za mlade. Koju sliku ljubavi nude?
- Ljubav i spolnost u Bibliji prema Post 1, 27 i Post 2, 21-25.
- Plemenita vježba. Zajedničko nastojanje ostvarivano na simboličnoj razini (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 179).
- Čemu služi spolnost? Razgovor i test (usp. E. Giordano – T. Lasconi – G. Boscato, *Goruća pitanja*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1999, str. 49-52)
- Proučite tekst nekih zabavnih pjesama. Izaberite one s lakim i površnim tekstovima i one koje imaju određenu poruku o ljubavi.
- Analizirajte jedan svoj dan. Koje situacije vas zbližavaju, a koje udaljuju od roditelja?
- Moj program sretne i uspješne obitelji?
- Kako izgleda život djece i mladih u obitelji u kojoj su roditelji jako zauzeti?

Literatura

- BALOBAN S., *Poteškoće u spolnom odgoju mladeži*, u: "Bogoslovska smotra" 68 (1998) 1/2, 83-97.
- COUSINEAU Y., *Odgojne vježbe za rad s mladima*, PUP "Kefa", Zagreb 1999.
- DE VANNA U., *Najvažnija je ljubav*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1986.
- DE VANNA U., *Prijateljstvo s Isusom*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb

- GIORDANO E. – T. LASCONI – G. BOSCATO, *Goruća pitanja*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1999.
- IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- LEPP I., *Psihologija prijateljstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.
- PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje. Odgojne smjernice u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- Snaga susreta. Muško i žensko stvori ih*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1974.
- ŠOLIĆ P., *Radost ljubavi*, Crkva u svijetu, Split 1994.
- SVETI ZBOR ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi. Obriši spolnoga odgoja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- SZENTMARTONI M., *Svijet mladih*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1988.
- VUKASOVIĆ A., *Obitelj vrelo i nositeljica života*, HKZ MI, Zagreb 1994.
- POPIS LITERATURE
ZA DRUGO GODIŠTE**
- BACH R., *Galeb Jonathan Livingston*, Znanje, Zagreb 1979.
- BALOBAN S. (ur.), *Crkva, demokracija, opće dobro u Hrvatskoj*, Glas Koncila, Zagreb 1995.
- BALOBAN S. (ur.), *Zbornik hrvatskih vjernihika laika. Zagreb, 16.-18. listopada 1992*, Glas Koncila – Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.
- BARIČEVIĆ J., *Snagom Duha*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.
- BARTZ W., *Sekte danas*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.
- BASTAŠIĆ Z., *Pubertet i adolescencija*.
- BENIGAR A., *Alojzije Stepinac – hrvatski kardinal*, Glas Koncila – Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1993.
- BRATULIĆ J., *Žitja Konstantina-Ćirila i Metodija i druga vrela*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 76, Zagreb 1985.
- DE VANNA U., *Biti slobodan*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987.
- DE VANNA U., *Najvažnija je ljubav*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1986.
- DE VANNA U., *Prijateljstvo s Isusom*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb.
- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- Galeb Jonathan*, dijafilm Ed7.
- GOLUŽA B., *Povijest Crkve*, TIM, Mostar 1998.
- IVAN PAVAO II., *Bit ćete mi svjedoci. Govori za vrijeme pastoralnog pohoda Hrvatskoj od 2. do 4. listopada 1998.*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.
- IVAN PAVAO II., *Christifideles laici*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.
- IVAN PAVAO II., *Enciklika Crkvi u Hrvata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1998.
- IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1994.
- IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- KASPER W. – MOLTSMANN J., *Krist da, Crkva ne?*, Zagreb 1980.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- KOLARIĆ J., *Kršćani na drugi način*, Zagreb 1976.
- KÜNG H., *Sloboda u svijetu*, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1980.
- KUSTIĆ Ž., *Mali ključ povijesti Crkve u Hrvata*, Zagreb 1991.
- LARRAÑAGA I., *Marijina šutnja*, Zadar 1996.
- LEPP I., *Psihologija prijateljstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.

- LUKŠIĆ B., *Sloboda u istini ili sloboda kao istina? Idejna analiza liberalizma*, u: "Crkva u svijetu" 30(1995)1,3-4.
- MANICARDI E., *Zakon, savjest i milost u naučavanju sv. Pavla, I-II*, u: "Crkva u svijetu" 28(1993)1,16-31; 28(1993)2,131-142.
- MERČEP V., *Svjedoci Jehove*, Crkva u svijetu, Split 1993.
- NIKIĆ M. (ur.), *Novi religiozni pokreti*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1997.
- OSTOJIĆ I., *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. I-III, Benediktinski priorat - Tkon, Split 1963.
- PAVAO VI., *Marialis cultus*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975.
- PAVIČIĆ N., *Marija majka Crkve*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987.
- Počeci hrvatskog kršćanskog i društvenog života od 7. st. do kraja 9. st.* Zbornik radova Drugog međunarodnog simpozija o hrvatskoj crkvenoj i društvenoj povijesti, Split, 30. 9. – 5. 10. 1985, Crkva u svijetu, Split, 1990.
- POLEGUBIĆ A., *Laici u Crkvi i društvu u Hrvatskoj*, S. Nimac, Lepuri 1999.
- SCHWEBEL R., *Reći ne nije dovoljno. Kako odgajati djecu da razborito odlučuju o drogama i alkoholu*, Sys print, Zagreb 1995.
- SZENTMARTONI M., *Svijet mladih*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1988.
- ŠANJEK F. – TOMLJENOVIĆ I., *Dominikanci i razvoj školstva u srednjovjekovnoj Hrvatskoj*, u: "Croatica christiana periodica" 10(1986)17, str. 48-73.
- ŠANJEK F., *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.
- ŠOLIĆ P., *Radost ljubavi*, Crkva u svijetu, Split 1994.
- ŠUŠTAR A., *Odgaj savjesti*, Društvo katoličkog apostolata, Zagreb 1983.
- Uskrsna poslanica biskupa splitske metropolije*. O Crkvi, Crkva u svijetu, Split 1983.
- VIDOVIĆ V., *Povijest Crkve u Hrvata*, Crkva u svijetu, Split 1996.
- VUKASOVIĆ A., *Obitelj vrelo i nositeljica života*, HKZ MI, Zagreb 1994.
- WENDEL NIEHL F. – A. THÖMMES, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000.
- WRIGHT J., *Savjest i autoritet*, Družba katoličkog apostolata, Zagreb 1984.

TREĆE GODIŠTE

Čovjek kao tjelesno – duhovno – društveno – intelektualno biće u borbi za osobnu samostalnost i slobodu nailazi na pluralističku ponudu vrijednosti. S obzirom na činjenicu da nakon burnog razdoblja dolazi do unutarnjeg smirivanja u razvojnom procesu, mlada se osoba usmjerava na životna pitanja povezana s moralnošću, jer odnos prema učenicima postaje osobniji.

Odgojno-obrazovna ponuda u trećoj godini srednjoškolskog vjeronauka želi uputiti mladu osobu na stvaranje etičko-moralne svijesti i savjesti koja uključuje teorijsko opravdanje univerzalnih vrijednosti i osjećaj dužnosti da svoje djelovanje uskladi s prirodnim zakonom. Ona ističe spoznaju da kršćanska vjera nudi moralna načela koja u Kristu nalaze puninu i opravdanje. Učenici će stoga brzo uvidjeti da Božji zakon može biti od velike pomoći u procesu stvaranja uravnotežene i cjelovite ljudske osobnosti, jer potiče na odgovornost pred Bogom u dosljednosti prema sebi i drugima. Uloga vjeroučitelja u tom je procesu vrlo važna, jer svjedočki ističe i upućuje na vrednovanje dostojanstva života i osobe, obitelji i braka, dobara i Istine u svjetlu Božje osloboditeljske Objave.

1. tematska cjelina

ČOVJEK KAO MORALNO BIĆE

Okvirni sadržaji

- 1.1. Čovjek – polazište etičkog razmišljanja
  - Etimološka analiza riječi “čovjek” (anthropos, homo). Čovjek – biće koje “teži-u-vis”.
  - Razne “definicije” čovjeka: iz kuta filozofije, sociologije, psihologije, medicine...
  - Čovjek etičko biće. Čovjek je svjestan svog djelovanja. Čovjekovo djelovanje (actus hominis, actus humanus).
  - Čovjek individua (originalnost i “izdvojenost”) i čovjek osoba (duhovno-društveno biće u rastu).
- 1.2. Čovjek i ostvarenje sreće
  - Pojam “dobra” i pojam “vrijednosti”. Ljestvica vrijednosti. Podudarnost “dobra-u-sebi” i “vrijednosti”.
  - Pojam Najvišega Dobra.
  - Savršenstvo – put sreće
  - Čovjek kao moralni subjekt i kao moralni objekt.
- 1.3. Izvori moralnosti
  - Moralnost. Izvanjska i unutarnja moralnost.
  - Autonomno, heteronomno i teonomno načelo djelovanja.
  - Moralnost kao društvena stvarnost.
- 1.4. Moralni zakon
  - Potreba i definicija zakona. Vrste zakona
  - Prirodni moralni zakon. Red čovjekove prirode. Uloga razuma.
  - Čovjek kao moralno biće

Ciljevi i zadaci

- posvijestiti istinu o čovjeku kao biću koje raste, koje je svjesno svoga djelovanja, odnosno koji je jedini etičko biće;
- pomoći učenicima da logički i ispravno shvaćaju osnovne etičke pojmove;
- pomoću usvajanja pojmova, pomoći učenicima da prepoznaju vlastita načela djelovanja;
- pomoći u usvajanju pozitivnog stava prema svemu stvorenome, jer sve “ima svrhu svog postojanja”;
- motivirati ih u formiranju ispravne ljestvice vrijednosti;
- uputiti na nužnost moralnosti i moralnih zakona;
- otkriti da je čovjek “usmjereno” biće koje svoju sreću ostvaruje jedino ako je spreman sebe otkrivati i usavršavati u svim dimenzijama svoga bića.
- uočiti razliku između etike i morala i pitanje različitih etičkih pristupa

Didaktičke upute

- raspravljati o svijetu mladih: imati ili ne imati etičke i moralne norme / imati ili ne imati moral;
- argumentirano odabirati fotografije ili slike s moralnom problematikom (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 17-19).
- intervju učenika ili druge osobe o unaprijed pripremljenoj temi s moralnom problematikom;

- razgovorom i tumačenjem usvojiti osnovne etičke pojmove;
- zadati učenicima da izrade svoju ljestvicu vrijednosti: uspoređivati i komentirati;
- pokušati u razgovoru sa starijima otkriti njihovu ljestvicu vrijednosti i uspoređivati to s onom koju su izradili učenici;
- kroz razgovor analizirati svakodnevne pojave iskrivljavanja vrijednosti i pridavanja "dobrima" drugačijih "vrijednosti" nego što to njihova "prirodna svrha" zahtijeva;
- izraditi tabelu različitih vrijednosti prema kategorijama: materijalne, duhovne, estetske, psihičke;
- grupni rad na temu: "Moralne norme velikih svjetskih religija" u svrhu otkrića shvaćanja moralnosti u različitim kulturnim i religioznim sredinama. Uočiti različitost i sličnosti moralnih normi;
- upozoriti učenike na postojanje objektivnih moralnih normi;
- ponuditi učenicima na analizu neke zapovijedi i norme iz svakodnevnog života: uočiti koje su od njih moralne norme, a koje nekoga drugoga tipa;

Literatura

- ČEHOK I. – I. KOPREK, *Etika. Priručnik jedne discipline*, Školska knjiga, Zagreb 1996.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, I. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- DRUGI Vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

Katekizam Katoličke crkve, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.

KEŠINA I., *Etičko-moralni vidici ljudskog rađanja*, I-II, u: "Crkva u svijetu" 31(1996) 2,130-145; 31(1996)3,275-290.

PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.

RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.

RATZINGER J., *Razgovor o vjeri*, Split 1998.

WOJTYLA K., *Temelji etike*, Verbum, Split 1998.

2. tematska cjelina

TEMELJI KRŠĆANSKE MORALNOSTI

Okvirni sadržaji

2.1. Pojam kršćanske moralnosti

- Bog: Najviše Dobro (Bog – savršeno "Dobro-u-sebi"; Bog – izvor postojanja svakoga "dobra"; Bog – svrha postojanja svakoga "dobra").
- Krist mjera moralnosti. Moralnost kršćanina nadnaravnoga je reda.
- Moralnost i plan spasenja. Volja Božja i put osobne sreće.
- Moralnost i odgovornost: dati Bogu odgovor. Otvorenost Duhu Božjem.

2.2. Objavljeni zakon

- Objavljeni zakon – potreba ranjenoga čovjeka
- Stari Zakon – podjela i sadržaj
- Novi ili Evangeoski zakon: dvije zapovijedi ljubavi i Blaženstva. Značajke. Odnos prema Starom zakonu. Naglasak.

- 2.3. Kršćanski zakon ljubavi – savršenstvo moralnog života
- Zapovijedi ljubavi – temelji moralnosti. Isusovo tumačenje zapovijedi ljubavi.
  - Narav kršćanske ljubavi (philia, eros, agape – novost kršćanske ljubavi)
  - Poziv na savršenstvo u Kristu – put kršćanske ljubavi

Ciljevi i zadaci

- uvidjeti važnost prihvaćanja volje Božje na putu samoostvarenja i ostvarenja vlastite sreće;
- usvojiti ispravno shvaćanje pojma “odgovornost” kao biti odgovoran Bogu za svoje djelovanje;
- shvatiti da je kršćanska moralnost “višeg reda” – suobličiti se Isusu Kristu, a ne tek “red ljudske naravi”;
- shvatiti narav i bit zakona Starog zavjeta,
- uvidjeti odnos Zakona ljubavi prema Starom Zakonu,
- prihvatiti novost i uzvišenost kršćanske ljubavi,
- poticati na prihvaćanje dinamike kršćanske ljubavi,
- biti vjeran Kristovu pozivu.

Didaktičke upute

- Usporediti Dekalog s poveljama o pravima čovjeka, s ustavima,...
- Iznošenje vlastitog mišljenja o ljubavi
- Rad na biblijskim tekstovima: Mt 22, 37-40; Iv 15, 17; Mt i 1 Kor 13
- Komentirati tvrdnju: “Ljubi i radi što hoćeš” (sv. Augustin) i zlatno

pravilo života: “Sve dakle, što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima” (Mt 7, 12)

- Meditativno razmatranje nad otajstvom kršćanske ljubavi.

Literatura

- HÄRING B., *Kristov zakon*, I. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- DRUGIVATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- KUHARIĆ F., “*Kako je lijep čist naraštaj*”. *Razgovor kardinala Franje Kuharića s mladićima i djevojkama – onima koji vjeruju, koji sumnjaju i koji ne vjeruju*, Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb 1985.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.
- RATZINGER J., *Razgovor o vjeri*, Verbum, Split 1998.

3. tematska cjelina

LJUBAV PREMA BOGU

Okvirni sadržaji

- 3.1. “Gospodinu Bogu svom se klanjaj i njemu jedinome služi”
- Vjera – nadnaravni Božji dar. Osobno svjesno i slobodno predanje čitava čovjeka Bogu. Zajednički (crkveni) čin. Početak vječnog života.
  - Povrede vjere: praznovjerje, idolo-poklonstvo, razni oblici gatanja, magije.

- Ateizam. Agnosticizam. Krivo-vjerje. Mnogoboštvo.
- Sumnje, krize i kušnje vjere – mogućnost nove, čvršće i postojanije vjere
- Snaga kršćanske nade
- Izrazi istinske ljubavi prema Bogu: klanjanje, molitva, žrtva, obećanja i zavjeti.

3.2. Svetost imena Božjega

- Ime – identitet osobe. Biblijski smisao i važnost imena.
- Ime je Gospodnje sveto.
- Uzaludno spominjanje Božjeg imena: psovka, kriva zakletva.
- Štovanje imena Gospodnjega.

3.3. Poštivanje dana Gospodnjega

- Dan Gospodnji u Starom zavjetu. Šabath.
- Nedjelja – prvi dan u tjednu. Dan Uskrsnuća – novo stvaranje.
- Nedjelja – dan liturgijskog zajedništva.
- Nedjelja – dan obiteljskog zajedništva u molitvi i čitanju riječi Božje.
- Nedjelja – dan posvećen bližnjima, osobito potrebitima.
- Nedjelja – neradni dan. Slobodno vrijeme.

Ciljevi i zadaci

- shvatiti da vjera, nezasluženi dar Božji, svakako pretpostavlja i ljudsku suradnju i zalaganje,
- prihvatiti odnos prema Bogu kao temelj, sredstvo i cilj ostvarenja osobe,
- uočiti sigurnost življene nade u konačno ispunjenje čovjekovih težnji,

- razvijati evanđeoski stav povjerenja, pouzdanja i predanja Bogu i doživjeti ljepotu i snagu evanđeoske vjere,
- shvatiti kako kriza vjere može biti povod rasta i sazrijevanje u vjeri,
- posvijestiti veličinu i vrijednost imena Božjega koje svoj smisao i vrhunac nalazi u svojoj riječi,
- uočiti mjesto i ulogu molitve u osobnom životu kršćanina,
- znati objasniti važnost Dana Gospodnjega u Starom zavjetu
- posvijestiti povijest i značenje Nedjelje,
- uvidjeti vrijednost dana Gospodnjega u životu vjernika.

Didaktičke upute

- pisanje tekstova u kojima se izražavaju molitve, sumnje i teškoće u življenju evanđeoske vjere
- na konkretnim primjerima razgovarati o (ne)karakteristikama kršćanskog života,
- meditativno promišljanje nad tajnom imena osoba – Boga i bližnjih
- različita imena nedjelje
- Anketa: "za" ili "protiv" nedjeljne euharistije
- Radionica: "Vikend" (usp. U. De Vanna, *S adolescentima*, PUP "Kefa", Zagreb 1998, str. 134-135)
- Pričaonica: Mladi i slobodno vrijeme
- Analiza teksta: *Sacrosanctum concilium* 106
- korisne su meditativne vježbe opuštanja i dubljeg poniranja u naravnu i nadnaravnu zbilju

Literatura

- BOSMANS P., *Ljubav svaki dan čini čuda*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- DRUGIVATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- FUČEK I., *Bog, život, ljubav. Traganje za istinom*, Filozofsko-teološki institut DI, Zagreb 1995.
- FUČEK I., *Poruka prve ploče. Tri Božje zapovijedi*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, III. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- MARTINI C. M., *Kako naučiti moliti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.
- RATZINGER J., *Razgovor o vjeri*, Verbum, Split 1998.
- SZENTMARTONI M., *Psihologija duhovnog života*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.

4. tematska cjelina

“MUŠKO I ŽENSKO STVORI IH”

Okvirni sadržaji

- 4.1. Vrednovanje čovjeka kao muškarca i kao žene
- Spolnost – fizička, moralna i duhovna razlika i komplementarnost između muškarca i žene.
  - Dijalog i ljubav u zajedništvu.
  - U različitosti isto dostojanstvo.

- 4.2. Obitelj u Božjem naumu
- Narav i smisao braka i obitelji.
  - Dužnosti i prava članova obitelji.
  - Povrede dostojanstva braka i obitelji: preljub, rastava, mnogoženstvo, slobodna veza, rodoskrvnuće.
- 4.3. Bračna ljubav
- Čovjek pozvan na ljubav i sebe-darje.
  - Nerazrješivost braka u vjernosti i ljubavi.
  - Otvorenost životu kao sudjelovanje u stvoriteljskom Božjem činu.
- 4.4. Odgovorno roditeljstvo
- Dobro supružnika.
  - Planiranje obitelji.
  - Briga za cjelovit odgoj djece.
  - Dobro Crkve i društva.

Ciljevi i zadaci

- vrednovati čovjeka kao muškarca i kao ženu,
- shvatiti spolnost kao čovjekovo bitno obilježje,
- pozitivno vrednovanje spolnosti u vlastitoj slici o čovjeku,
- upoznati kršćansko vrednovanje tijela,
- uvidjeti posebnost i komplementarnost čovjeka kao muškarca i žene,
- upoznati osnove biblijskog shvaćanja braka i obitelji,
- vrednovati bračnu ljubav u svjetlu Božje riječi,
- objasniti shvaćanje obitelji kao domaće Crkve,
- prihvatiti i promicati odgovornost roditeljstva

- upoznati stvarnost i problematiku umjetne oplodnje

Didaktičke upute

- analiza članaka iz dnevnog tiska (novine i časopisi, osobito za mlade), posebno rubrika "o ljubavi" te "pitanja i savjeti"
- izraditi kolaž na temu: "tipičan muškarac i tipična žena"
- razgovor na osnovi slikâ, scenâ iz obiteljskog života
- Biblijski tekstovi: Post 1, 26-29; 2, 15-25; 1 Kor 6, 12-20
- Analiza teksta: N. Pavičić, *Civilizacija ljubavi, 100 razmišljanja o ljubavi*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1989, te *Pisma obiteljima pape Ivana Pavla II.*
- Izbor i komentiranje aforizama (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 111).

Literatura

- BALOBAN S., *Poteškoće u spolnom odgoju mladeži*, u: "Bogoslovska smotra" 68 (1998)1/2, 83-97.
- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, III. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- IVAN PAVAO II., *Mulieris dignitatem*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- LAUN A., *Aktualni problemi moralne teologije*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.

LAUN A., *Pitanja moralne teologije danas*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.

PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje. Odgojne smjernice u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.

PAVAO VI., *Humanae vitae. Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda*, Dokumenti 18, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1968.

PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.

RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.

SVETI ZBOR ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi. Obriši spolnoga odgoja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

ZBOR ZA NAUK VJERE, *Donum vitae. Dar života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.

ZOVKIĆ M., *Obitelj – slika Božja prema Katekizmu Katoličke crkve*, u: "Crkva u svijetu" 29(1994)2, 121-134.

5. tematska cjelina

ČOVJEK I NJEGOVO DOSTOJANSTVO

Okvirni sadržaji

5.1. Poštivanje ljudskog života

- Vrijednost i nepovredivost ljudskog života. Biblijsko utemeljenje (SZ i NZ)
- Život – najveće dobro. Ljudski život je svet. Bog jedini Gospodar. Čovjek upravitelj.
- Povrede ljudskog života: ubojstvo, pobačaj, eutanazija, samoubojstvo.
- Transplantacija ljudskih organa
- Promicanje ljudskog života.

5.2. Poštivanje dostojanstva osobe

- Skrb za zdravlje. Ovisnosti.

- Sablazan.
- Poštivanje osobe i znanstvena istraživanja.
- Bioetika. Kloniranje, teorija genoma
- Poštivanje tjelesne cjelovitosti.

Ciljevi i zadaci

- prihvatiti život kao Božji dar,
- usmjeriti pažnju na čovjekovo pravo na život kao Božje stvaralačko djelo,
- zalagati se za očuvanje vlastitog života,
- promicati dostojanstvo svakog pojedinca,
- upoznati kršćansko i biblijsko shvaćanje života,
- uočiti suvremene prijetnje ljudskom životu i dostojanstvu osobe,
- ispitati razloge podložnosti manipulaciji.

Didaktičke upute

- Analiza članka 5 i 25 Opće deklaracije o pravima čovjeka OUN
- Analiza Ustava Republike Hrvatske koji govori o pravu na život i dostojanstvu osobe
- Analiza: "Fetus je osoba" (A. Kurjak)
- Leksikon: zdravlje, bolest, ovisnost
- Grupni rad: "Sadašnje prijetnje ljudskom životu" " (EV 7-22)
- Film: *Abortus*
- Video-kaseta: *Halo ja sam tu* (izdavač: Kršćanska sadašnjost, Zagreb)
- Dostojanstvo ljudskog života i Božja zapovijed "Ne ubij". Anali-

za teksta prema *Evangelium vitae* br. 53-77

- Biblijski tekst: Mt 5, 38-48 u okviru suvremene borbe protiv zla i otuđenja kao i u perspektivi borbe za život i dobro čovjeka.
- Aktualizacija biblijskih tekstova i pisanje novih prisposoba s obzirom na moralnu ili vjerničku problematiku (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 113-118).

Literatura

- HÄRING B., *Kristov zakon*, III. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- DRUGIVATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.
- IVAN PAVAO II., *Opasnosti genetičke manipulacije*, u: "Nova tribina" 9(1998) 16,12-15.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- LAUN A., *Aktualni problemi moralne teologije*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.
- LAUN A., *Pitanja moralne teologije danas*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.
- MATULIĆ T., *Pobačaj. Drama savjesti*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1997.
- MORACZEWSKI A., *Kloniranje nije samo pokušaj*, u: "Nova tribina" 9(1998)16,6-11.
- POZAIĆ V., *Kloniranje čovjeka*, u: "Nova tribina" 9(1998)16,16-23.
- POZAIĆ V., *Život dostojan čovjeka. Eutanzija u prosudbi medicinske etike*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1985.

PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.

RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.

6. tematska cjelina

ODNOS PREMA DRUGIM LJUDIMA I DRUŠTVU U KOJEM ŽIVIMO

Okvirni sadržaji

6.1. Socijalni nauk Crkve

- Temelji katoličkog socijalnog nauka: Objava i zauzetost Crkve za cjelovito promaknuće čovjeka.
- Kratki povijesni razvoj društvenog nauka Crkve.
- Temeljna načela kao smjernice djelovanja: dostojanstvo ljudske osobe, odnos osoba
- Socijalni dokumenti Crkve

6.2. Pravo na vlasništvo i odnos prema njemu

- Opća namjena zemaljskih dobara.
- Upravljanje zemaljskim dobrima i plodovima ljudskog rada.
- Poštivanje dobara drugoga.
- Povrede dobara drugoga: krađa, pohlepa, gramzivost.
- Društvo, ljudska prava, opće dobro, supsidijarnost i solidarnost, sudjelovanje, opredjeljenje za siromašne.

6.3. Pravda i solidarnost među narodima

- Socijalna pravda kao izraz poštivanja ljudske osobe.
- Jednakost, razlike među ljudima i nepravedne nejednakosti.

- Ljudska solidarnost.
- Ljubav prema siromasima. Duhovna i tjelesna djela milosrđa.
- Pomoć i suradnja prema zemljama u razvoju.

Ciljevi i zadaci

- probuditi osjećaj solidarnosti i pravednosti,
- uočiti postavke materijalizma kao zapreke na putu prema Bogu,
- ukazati na opasnost materijalističkog mišljenja i djelovanja,
- pomoći učeniku u stvaranju ljestvice vrednota,
- osvijetliti narav društvene pravde,
- predstaviti središnja načela i temelje katoličkoga društvenog nauka.

Didaktičke upute

- “Kuglični ležaj” (pomične rasprave u vanjskom i unutrašnjem krugu o zadanoj temi)
- Dijalog: Tko je moj bližnji?
- analizirati tekst B. Z. Šagija “Preferencijalna opcija za siromašne”
- aktualizacija (posadašnjenje) biblijskih tekstova;
- Biblijski tekstovi: Izl 22, 20-26; Izr 28, 1-28; Lk 16, 19-31; 1 Tim 6, 17-19
- Rad s tekstom: izvaci iz raznih enciklika o pitanju društvene pravde
- Žustra rasprava problematičnih pitanja i suočavanje s određenom temom (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 167 i 185).

Literatura

- BALOBAN S., *Etičnost i socijalnost na kušnji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- DRUGI Vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, III. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- HOBLAJ A., *Socijalna dimenzija kršćana u župnoj katehezi i u školskom vjeronauku*, u: S. BALOBAN (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1999, str. 115-133.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.
- ŠAGI B.-Z., *Izazov otvorenih vrata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.
- ŠOLIĆ P., *Privatno vlasništvo i opće dobro*, u: "Crkva u svijetu" 27(1992)1/2, 7-26.
- VALKOVIĆ M. (ur.), *Sto godina katoličkog socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.
- WEILER R., *Uvod u katolički socijalni nauk*, Školska knjiga, Zagreb 1995.

7. tematska cjelina

ŽIVJETI U ISTINI

Okvirni sadržaji

- 7.1. Obveze prema istini
- Čovjek naravno teži prema istini.
  - Istina – temelj međusobnog povjerenja.
  - Bog – izvor svake istine. Isus Krist – očitovanje Božje istine.
  - Povrede istine: lažno svjedočanstvo i krivokletstvo. Narušava-

nje dobra glasa i časti bližnjega, laskanje.

- Poštivanje istine. Pravo na priopćavanje istine nije bezuvjetno. Strukovne tajne i povjerljivi iskazi štetni drugima ne smiju se širiti.
  - Poštivanje medija
- 7.2. "Istina će vas osloboditi"
- Isus Krist – Istina.
  - Svjedočenje za Istinu. Mučeništvo – svjedočanstvo koje ide do smrti.
- 7.3. Društvo u službi istine
- Sredstva društvenog priopćavanja.
  - U službi općega dobra.
  - Pravo društva na istinito informiranje.

Ciljevi i zadaci

- probuditi osjećaj za iskrenost i istinoljubivost,
- shvatiti istinu kao potrebu života,
- zauzeti se za poštivanje istine,
- razmotriti življenje istine na osobnoj i široj razini,
- upoznati temelje istine,
- prepoznati i posvijestiti Krista kao Istinu koja oslobađa
- prihvatiti Isusa kao primjer ostvarenja istine,
- svratiti pažnju na vrijednost masovnih medija.

Didaktičke upute

- Empatijsko uživljavanje u drugoga: prepoznavanje osjećaja, potreba, očekivanje problema i sl.
- Vježba: "Crna točka", ili "Dalekozor" (usp. Y. Cousineau, *Odgovorne vježbe za rad u skupinama*, PUP "Kefa", Zagreb 1999, str. 131 i 149-150)

- Radionica: "Televizija" (usp. U. DeVanna, *S adolescentima*, PUP "Kefa", Zagreb 1998, str. 120-121)
- Analizirati tekst dokumenta *Inter mirifica*
- Čitanje i analiza biblijskih tekstova: Ez 36, 24-28; Mk 1, 14-15; Iv 18, 36-38
- "Darujem ti lijepu riječ" – isticanje pozitivnih iskustava drugoga na listovima papira i sl. (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 81).

Literatura

- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- MALOVIĆ S., *Etičnost u novinarskoj profesiji*, u: S. BALOBAN (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1999, str. 35-46.
- MALOVIĆ S. – S. RICCHIARDY – G. VILOVIĆ, *Etika novinarstva*, Izvori, Zagreb 1998.
- MATAUŠIĆ M., *Etika novinarstva*, u: S. BALOBAN (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1999, str. 47-64.
- PAPINSKO VIJEĆE ZA DRUŠTVENA OBAVIJESNA SREDSTVA, *Etika u obavijesnim sredstvima*, IKA, Zagreb 2000.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, III. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- ŠIPUŠIĆ F., *Dekalog*, Opatija 1977.

POPIS LITERATURE ZA TREĆE GODIŠTE

- BALOBAN J., *Djelovanje Crkve u novim društvenim okolnostima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.
- BALOBAN S., *Etičnost i socijalnost na kušnji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- BALOBAN S. (ur.), *Kršćanstvo, Crkva i politika*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1999.
- ČEHOK I. – I. KOPREK, *Etika. Priručnik jedne discipline*, Školska knjiga, Zagreb 1996.
- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- FUČEK I., *Bog, život, ljubav. Traganje za istinom*, Filozofsko-teološki institut DI, Zagreb 1995.
- FUČEK I., *Poruka prve ploče*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, I. i III. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- HOBLAJ A., *Socijalna dimenzija kršćana u župnoj katehezi i u školskom vjeronauku*, u: S. BALOBAN (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1999, str. 115-133.
- IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.
- IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- IVAN PAVAO II., *Fides et ratio*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1999.
- IVAN PAVAO II., *Mulieris dignitatem*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.
- IVAN PAVAO II., *Opasnosti genetičke manipulacije*, u: "Nova tribina" 9(1998)16, 12-15.
- IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1994.
- IVAN PAVAO II., *Stota godina. Centesimus annus*. Enciklika, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.

- IVAN PAVAO II, *Veritatis splendor*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.
- JELENIĆ J., *Društvo i Crkva*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1999.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- KEŠINA I., *Etičko-moralni vidici ljudskog rođanja*, I-II, u: "Crkva u svijetu" 31(1996) 2,130-145; 31(1996)3,275-290.
- KOPREK I., *Antropološki temelji obitelji*, u: "Obnovljeni život" 49(1994)6,565-572.
- LAUN A., *Aktualni problemi moralne teologije*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.
- LAUN A., *Pitanja moralne teologije danas*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.
- MALOVIĆ S., *Etičnost u novinarskoj profesiji*, u: S. BALOBAN (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1999, str. 35-46.
- MALOVIĆ S. – S. RICCHIARDY – G. VILOVIĆ, *Etika novinarstva*, Izvori, Zagreb 1998.
- MATAUŠIĆ M., *Etika novinarstva*, u: S. BALOBAN (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1999, str. 47-64.
- MARTINI C. M., *Kako naučiti moliti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- MATULIĆ T., *Pobačaj. Drama savjesti*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1997.
- MORACZEWSKI A., *Kloniranje nije samo pokušaj*, u: "Nova tribina" 9(1998)16,6-11.
- PAPINSKO VIJEĆE ZA DRUŠTVENA OBAVIJESNA SREDSTVA, *Etika u obavijesnim sredstvima*, IKA, Zagreb 2000.
- PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- PAVAO VI., *Humanae vitae. Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda*, Dokumenti 18, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1968.
- POLAČEK V., *Pravo na život*, Zagreb 1988.
- POZAIĆ V., *Kloniranje čovjeka*, u: "Nova tribina" 9(1998)16,16-23.
- POZAIĆ V., *Život dostojan čovjeka. Eutanazija u prosudbi medicinske etike*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1985.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.
- RATZINGER J., *Razgovor o vjeri*, Verbum, Split 1998.
- SVETI ZBOR ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- SZENTMARTONI M., *Psihologija duhovnog života*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.
- ŠAGI B. – Z., *Izazov otvorenih vrata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.
- ŠIPUŠIĆ F., *Dekalog*, Opatija 1977.
- ŠOLIĆ P., *Privatno vlasništvo i opće dobro*, u: "Crkva u svijetu" 27(1992)1-2,7-26.
- VALKOVIĆ M., *Solidarnost i pravda kao temelj socijalne države*, u: "Revija za socijalnu politiku" 3(1996)3/4,217-238.
- VALKOVIĆ M. (ur.), *Sto godina katoličkog socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.
- WEILER R., *Uvod u katolički socijalni nauk*, Zagreb, Školska knjiga 1995.
- WENDEL NIEHL F. – A. THÖMMES, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000.
- WOJTYLA K., *Temelji etike*, Verbum, Split 1998.
- ZBOR ZA NAUK VJERE, *Donum vitae. Dar života*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1987.
- ZOVKIĆ M., *Obitelj – slika Božja prema Katekizmu Katoličke crkve*, u: "Crkva u svijetu" 29(1994)2,121-134.

ČETVRTO GODIŠTE

Pošto smo se u trećem godištu usredotočili na govor o etičko-moralnoj dimenziji čovjeka i zapovijedima, teme u četvrtom godištu uvode nas u otkrivanje milosnoga i spasenjskoga Božjega djelovanja u sakramentima. Život kršćanina nezamisliv je bez sakramentalne dimenzije. O sakramentima će se govoriti s teološkoga i biblijskoga polazišta, uključujući i svakodnevno iskustvo.

Na obzoru je i životni ispit (matura) koja zaokuplja najveći dio snaga i pažnje učenika. Mladi čovjek pozvan je na zrelije promišljanje o uključenju u svijet rada ili izbora daljega školovanja. Kroz obradu tema o zvanju, zanimanju i radu namjera je pomoći učenicima u razumijevanju i prepoznavanju osobnog poziva i mogućnosti uključenja u društvo vlastitim radom. Vrhunac ovoga godišta, ali i sveukupnog vjeronaučnog programa u srednjim školama, jest tema o kraljevstvu Božjem, o konačnom ostvarenju cjelovitosti ljudske osobe i svega stvorenja.

Učenici četvrte godine sposobniji su samostalnije raditi, stvarati sinteze i zaključke. Stoga je predviđeno više manjih seminarskih radnji, referata i nekih drugih oblika animiranja učenika u pripremi i obradi nastavnih jedinica.

1. tematska cjelina

OBNOVLJENI ŽIVOT U KRISTU.

Uvod u sakramente

Okvirni sadržaji

1.1. Znakovi i simboli u ljudskom životu

- Različiti oblici ljudskoga govora.
- O potrebi znakova i simbola u svakodnevnom životu.
- Upotreba znakova i simbola u religioznom smislu. Zloupotreba znakova i simbola.

1.2. Božji govor znakovima

- Bog se priopćuje preko znakova, njegov je govor znakovit. Primjeri.
- Kršćanski simbolizam. Osnovni kršćanski znakovi.
- Pojam sakramenta. Sakramenti kao znakovi spasenja.
- Materija i forma sakramenta. Podjela sakramenata.

1.3. Isus Krist – Sakrament susreta Boga i čovjeka

- Bog se susreće s čovjekom u Isusu Kristu (Prasimbol, Prasakrament).
- Isus Krist utemeljitelj sakramenata (izravno – neizravno).
- Sakramenti – susreti koji posvećuju. U sakramentima je Krist koji djeluje.
- Blagoslovi i posvete.

1.4. Slavljenje i djelotvornost sakramenata

- Crkva nastavlja Kristovo djelo. Crkva Posrednica.
- Crkva slavi sakramente: predvoditelj slavlja, načini i mjesta slavlja.

- Sakramentalna milost i djelovanje Duha Svetoga.
- Sakramenti i hod u vjeri. Bog prati čovjeka kroz život.
- Osobna suradnja za djelotvornost sakramenata.

Ciljevi i zadaci

- uvidjeti važnost upotrebe znakova u ljudskom komuniciranju, uočiti različit način govora;
- posvijestiti različite načine Božjega komuniciranja s ljudima kroz povijest;
- osobno poniranje u govor simbola u bogoslužju;
- doći do spoznaje Boga kao Osobe i do spoznaje o Kristu koji djeluje u sakramentima;
- posvijestiti potrebu Božjega spasenjskog djelovanja i otvorenosti djelovanju milosti Božje;
- prihvatiti Božji način djelovanja preko sakramenata kao njegov izbor i znak ljubavi prema čovjeku;
- shvatiti Crkvu kao sakrament nebeskoga Krista i prihvatiti posredničku ulogu Crkve.

Didaktičke upute

- zadati učenicima da pronađu najčešće znakove ljudskoga komuniciranja (slika, crtež...), svrstati ih u grupe i objašnjavati znakove – grupni rad na satu
- razmatranje nad književnomjetničkim i vjerskim tekstovima koji obrađuju pojam simbola
- odvojiti posebne vrste znakova i simbola u religioznoj upotrebi, te pronaći eventualno iskrivljene

- znakove koje koriste mladi iz tzv. subkulturne skupine; izraditi pano svih znakova;
- u samostalnom radu na satu, koristeći biblijske tekstove (SZ i NZ), pronaći najtipičnije znakovne oblike Božje komunikacije s čovjekom (gorući grm, vjetar...); protumačiti kontekst i Božju poruku preko znakova;
  - kroz predavanje i razgovor protumačiti sakramente kao znakove spasenja (religiozni simbolizam sakramenata);
  - vođenje razgovora o Kristu kao Prasakramentu: Bogočovjek – Posrednik Božji i Božji Znak;
  - “odglumiti” barku u kojoj veslač koristi samo jedno veslo (samo Božja milost, odnosno samo ljudski napor) kako bismo pojasnili nužnost “sinergizma” – otvorenost i suradnja u primanju milosti Božje;
  - kroz predavanje i razgovor objasniti djelovanje milosti Božje;
  - dati učenicima zadatak da izrade “liniju života” i naglase ključne trenutke; u razredu zajedno dovršiti “posao” tako što će se na te linije umetnuti pojedini sakramenti.
  - meditativno opuštanje i sabiranje (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 206-212).

Literatura

ADAMA., *Uvod u katoličku liturgiju*, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar 1993.

- AMBROZIJE, *Otajstva i tajne*. Služba Božja, Makarska 1986.
- BEZIĆ Ž., *Stare i nove tajne*. Sakramenti danas, Služba Božja, Makarska 1979.
- COURTH F., *Sakramenti*, Forum bogoslova, Đakovo 1997.
- GUARDINI R., *Sveti znakovi*, Verbum, Split 1998.
- MATELJAN A., *Zašto slaviti sakramente?*, Crkva u svijetu, Split 1996.
- SCAULAN M., *Oči im se otvoriše*. Susret s Isusom u sakramentima, Jelsa 1985.
- SCHILLEBEECKX E., *Krist sakrament susreta s Bogom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- STARIĆ A., *Susret s Kristom u sakramentima Crkve*, ITKL, Zagreb 1998.
- ZAGORAC V., *Sakramenti*. Liturgijski nauk o otajstvima, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.

2. tematska cjelina

SAKRAMENTI INICIJACIJE

Okvirni sadržaji

- 2.1. Istočni grijeh
  - Biblijski izvori. Opis i tumačenje značenja istočnoga grijeha.
  - Čovjek stvoren na sliku Božju ranjen je grijehom. Zloupotreba slobode.
  - Prenošnje i posljedice istočnoga grijeha.
- 2.2. Krštenje – novo rođenje u Kristu
  - Sakramenti inicijacije: potpuno uvođenje u vjeru
  - Krštenje: terminološko značenje.
  - Krštenje kao smrt i uskrsnuće Kristovo. Novo rođenje u Kristu.
  - Krštenje i udioništvo u Mističnom Tijelu – Crkvi. Važnost vjere Crkve za krštenje.
  - Krštenje i spasenje. Vrste krštenja.

2.3. Potvrda – rast u Duhu

- Ljudsko i kršćansko dozrijevanje. Elementi duhovne zrelosti.
- Potvrda – znak razvoja krštenja. Hod u vjeri pod vodstvom Duha Svetoga.
- Izgrađivanje crkvenog zajedništva snagom Duha Svetoga.

2.4. Euharistija – sakrament ljubavi

- Predznaci utemeljenja Euharistije: umnažanje kruhova. Utemeljenje Euharistije: pashalna večera i "lomljenje kruha".
- Euharistija kao Žrtva: spomenčin i predanje.
- Obred Svete Mise.
- Euharistija – izvor i vrhunac kršćanskog života. Euharistija – zalag budućeg života.
- Sveta Misa je slavlje: zajedništvo s Bogom i braćom.

2.5. Liturgijska godina i liturgijski prostor

- O liturgijskoj godini. Krist – središte liturgijskih događanja.
- Upoznavanje s liturgijskim prostorom i priborom.

Ciljevi i zadaci

- produbiti temu o zloupotrebi slobode i stanju ranjenog čovjeka kojemu je potrebno spasenje;
- posvijestiti učenicima istinu o povezanosti ljudskog roda, o suodgovornosti;
- posvijestiti razliku između "starog života" (život u grijehu) i "novog života" (život u milosti Božjoj);
- produbiti spoznaju o važnosti sakramenta krštenja u osobnom

životu te uočiti društvenu dimenziju toga sakramenta;

- pomoć u suočavanju s vlastitim shvaćanjem i življenjem sakramenta Potvrde;
- potaknuti na osobni susret s Bogom u slavljenju Svete mise.

Didaktičke upute

- analiza biblijskih tekstova (Knjiga postanka) – tumačenje istočnoga grijeha;
- učenici sami izrađuju osobnu "mapu" primanja sakramenata inicijacije (fotografije, i dr.); razgovor o važnosti kumstva;
- projicirati dijafilm o značenju i upotrebi vode, ulja, kruha, vina... u ljudskom životu; povezati sa simbolikom tih tvari u sakramentima;
- podijeliti učenicima zadatak (rad u grupama) da pronađu i donesu tekstove iz "obrednika" sakramenata inicijacije: analiza na satu;
- zajedno čitati i proučavati tekstove iz Novog zavjeta o ustanovljenju i prakticiranju ovih sakramenata;
- uspoređivanje slika koje prikazuju npr. posljednju večeru: kako su prikazani osnovni motivi i što nam govore (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 8).
- improvizirana predstava kojom se predočuje odnos prema sakramentima (otpor, izazovi) (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 168).

- provesti malu anketu (učenici je mogu provesti s drugim mladim osobama) o pohađanju Svete mise i primanju Svete pričesti: učestalost, glavna motivacija (ne)pričešćivanja; iznositi vlastita iskustva – razgovor i izmjena mišljenja;
- pronaći primjere blagoslova i posveta (obiteljska upotreba, običaji mjesne Crkve); uočiti razliku u upotrebi tih kršćanskih gesta i magije; analizirati riječi posvete i blagoslova te tako uočiti značenje čina.
- zadati zadatak da se u tablicu s tri stupca ispune rubrike za svaki pojedini sakrament: predvoditelj slavlja, načini slavlja, mjesta slavlja; uspoređivati, zajedno dopunjavati i ispravljati;
- posjet i razgledavanje liturgijskoga (crkvenoga) bogoslužnog prostora.
- pogledati video-film o pojedinom sakramentu (izd. Kršćanska sadašnjost)

Literatura

- DEVETAK V., *Nedjeljno euharistijsko slavlje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- IVAN PAVAO II, *Večera Gospodnja*. Dva dokumenta o Euharistiji, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Krštenje izvan Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.
- TERTULIJAN, *Spis o krstu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- Videozapisi o sakramentima* (izd. Kršćanska sadašnjost)

3. tematska cjelina

SAKRAMENTI OZDRAVLJENJA

Okvirni sadržaji

- 3.1. Grijeh i obraćenje
  - Pojam i stvarnost grijeha. Svijest o grijehu danas. Grijeh kao otuđenje kršćanina.
  - Posljedice grijeha: na osobnom i općem planu. Osobna odgovornost.
  - Teški i laki grijesi.
  - Obraćenje srca i uma. Biblijski primjeri.
  - Vodstvo Duha Svetoga u procesu obraćenja.
- 3.2. Sakrament pomirenja
  - Biblijsko utemeljenje.
  - Pomirenje – rezultat procesa istinskoga obraćenja.
  - Čimbenici sakramenta pomirenja: ispit savjesti i kajanje, priznanje, oprostjenje, zadovoljština.
  - Učinci sakramenta pomirenja (na osobnom i eklezijalnom planu)
- 3.3. Pomazanje bolesnih
  - Problem patnje i smrti u svjetlu Evandjelja.
  - Isusova briga za bolesne. Apostoli nastavljaju Isusovo djelo.
  - Spasenjsko djelovanje pomazanja bolesnih.
  - Slavlje sakramenta pomazanja.
  - Sakrament života, a ne "sakrament smrti"
- 3.4. Smrt u svjetlu Kristova uskrsnuća
  - Prolaznost života.
  - Dovršenje stvaranja u Kristu. Proslava Krista.

- Općinstvo svetih, uskrsnuće tijela i život vječni.

Ciljevi i zadaci

- posvijestiti učenicima stvarnost grijeha i prisutnost zla u svijetu;
- pomoći da se uoči povezanost između negiranja grijeha i suvremenih pojava ateizma, kao i duhovno-religioznih opcija u kojima se niječe postojanje osobnoga Boga;
- potaći na razmišljanje o važnosti pomirenja kroz sakrament ispovijedi i o važnim pozitivnim učincima ispovijedi;
- istaći istinsko, a već pomalo zaboravljeno značenje sakramenta bolesničkog pomazanja i učinka tog sakramenta;
- uočiti da je smisao ljudskog postojanja izvan granica osjetne stvarnosti: aktualizirati i učiniti privlačnim govor kršćanske eshatologije.

Didaktičke upute

- slikovito predočiti učinak grijeha na čovjekovu osobnost (razlomljena ličnost: puzzle koji se ne daju složiti);
- potražiti primjere pokušaja prebacivanja krivnje na drugoga ili na društvo;
- izabranim (dija)filmovima predočiti utjecaj zla i širenje zla u svijetu (nasilje, nebriga, korupcija...);
- prikupiti podatke o različitim duhovnim pokretima i o tome koliko njih govori o grijehu uopće (negacija osobnoga Boga) – ana-

lizirati pojavu ateizma i deizma današnjice;

- sveti Pavao o grijehu; iz knjige Otkrivenja o znakovima svršetka svijeta i pobjedi Jaganjca;
- analiza biblijskih tekstova o grijehu i obraćenju, interpretacija likova (podjela uloga)
- razgovor;
- improvizirana predstava o Kristu koji liječi, ozdravlja ili o sakramentu pomazanja (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 168).
- Novozavjetni tekstovi: Isusova moć nad zlom (grieh, bolest) i nad Zlim;
- iznošenje osobnih iskustava o susretima s veoma starim ili teško bolesnim osobama;
- razgovor o temi vječnosti (različiti odgovori, pojam vječnosti u odnosu na vremenito); analizirati dijelove knjige "Razgovori s umirućima", pjesme Maka Dizdara i Izidora Poljaka.
- pogledati video-film o pojedinom sakramentu (izd. Kršćanska sadašnjost)

Literatura

- DE VANNA U., *Ususret Bogu obnovitelju*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987.
- GENGA G., *Umrijeti u šesnaestoj godini. Iz dnevnika Gaze Genga*, Dominikanci, Korčula 1979.
- GOLUB I., *Sakrament svete Ispovijedi i bolesničko Pomazanje*, Zagreb 1976.
- GORIČEVA T., *Snaga kršćanske ludosti*, Župni ured, Đakovački Selci 1986.

IVAN PAVAO II., *Pomirenje i pokora*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.

JORES A., *Čovjek i njegova bolest*, K. Prendivoj, Zagreb 1982.

KÜBLER ROSS E., *Razgovori s umirućima*, K. Prendivoj, Zagreb 1989.

MOODY R., *Život poslije života*, Prosvjeta, Zagreb 1980.

POZAIĆ V. (ur.), *Pred licem smrti*, Filozofsko teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.

Videozapisi o sakramentima (izd. Kršćanska sadašnjost)

4. tematska cjelina

SAKRAMENTI U SLUŽBI ZAJEDNICE

Okvirni sadržaji

4.1. Sveti red

- Isus Krist Svećenik. Sudioništvo u svećeništvu Kristovu.
- Svećeništvo vjernih i ministerijalno svećeništvo. Zvanje svećenika.
- Svećenik poslužitelj zajednice. Različiti stupnjevi istog ministerijalnog svećeništva.
- Potpuna posvećenost služenju u svećeničkom zvanju. Nepodijeljena ljubav radi kraljevstva Božjeg.

4.2. Ženidba u Božjem planu

- Antropološki temelj braka. Komplementarnost spolova.
- Brak kao božanska institucija. Biblijsko utemeljenje.
- Ženidba kao sakrament. Ženidba u planu spasenja.
- Uvjeti za valjano sklopljen bračni savez.
- Bračna ljubav i zahtjevi bračnog života.
- Priprava za brak. Vrijeme zaručništva.

Ciljevi i zadaci

- ojačati svijest o svećeničkoj, pro-ročkoj i kraljevskoj ulozi svih kršćana;
- predstaviti uzvišenost i zahtjevnost svećeničkog poziva, te važnost odgovaranja na poziv Božji u osobnom izboru;
- istaći dimenziju služenja u svakoj ljubavi koja je autentična;
- potaći mlade na shvaćanja braka kao Božjeg poziva na autentičnu ljubav kroz sebedarje u samozatajnoj ljubavi;
- upoznati učenike sa sakramentalnom dimenzijom bračnog saveza;
- ukazati na eventualna zastranjenja u shvaćanju braka i bračne ljubavi;

Didaktičke upute

- uz pomoć biblijskih tekstova objasniti Kristovu svećeničku ulogu;
- pozvati nekog svećenika da progovori učenicima o svom zvanju i odgovara na eventualna pitanja;
- podijeliti referate (anketa: razgovor sa svećenikom; izlaganje prema Dekretu o odgoju i obrazovanju svećenika...);
- razgovarati o naravi ljudske spolnosti i komplementarnosti spolova na antropološkoj razini (kritički analizirati tekstove i članke iz nekih časopisa);
- čitajući biblijski tekst (Knjiga postanka) definirati Božji naum s čovjekom;
- Krist i ženidba (Kana, Mt 19); Sveti Pavao o ženidbi – analiza tekstova i razgovor;

- povesti razgovor o “modi” razvoda braka: argumenti “za” i “protiv”;
- posvijestiti narav istinske ljubavi i nužnost rješavanja problema uz pomoć Boga i molitve;
- dati male seminarske radnje prema: *Humanae vitae*, Pismo pape obiteljima, *Familiaris consortio*, *Mulieris dignitatem*;
- analizirati *Pismo biskupa Hrvatske* o obliku sklapanja ženidbe.
- izbor i komentiranje odabranih aforizama o veličini i tajni ljubavi uz glazbu (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 111).
- pogledati video-film o pojedinom sakramentu (izd. Kršćanska sadašnjost)

Literatura

- ADNES P. – I. GOLUB, *Sakrament ženidbe*, Zagreb 1970.
- DE KRUIJF T. C., *Spolnost i brak u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.
- FUČEK I., *Bog, život, ljubav. Traganje za istinom*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1995.
- HILDEBRAND D. von, *Enciklika Humanae vitae. Znak protivljenja*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1970.
- IVAN PAVAO II., *Obiteljska zajednica Familiaris consortio. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, Dokumenti 64, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- IVAN PAVAO II., *Mulieris dignitatem. Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene prigodom Marijanske godine*, Dokumenti 91, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.

- IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima*, IKA, Zagreb, 1994.
- KOLANOVIĆ J., *Vaše vjenčanje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.
- KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975.
- KUHARIĆ F., *Istina će vas osloboditi*, Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb 1973.
- LUSTIGER J.-M., *Svećenik i zov Evanđelja*, Župni ured, Kaštel Novi 1985.
- PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost. Istina i značenje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- REBIĆ A., *Blaženstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- Red vjenčanja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Svećenik, kome da služi?*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.
- ŠOLIĆ P., *Radost ljubavi. Studije i članci*, Crkva u svijetu, Split 1994.
- Videozapisi o sakramentima* (izd. Kršćanska sadašnjost)
- WEISSGERBER J., *Ljubav u obitelji*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1978.
- WENDEL NIEHL. F – A. THÖMMES, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, *Zakonik kanonskog prava*, Glas Koncila, Zagreb 1988.

5. tematska cjelina

LJUDSKI RAD I STVARALAŠTVO. KRŠĆANSKO SHVAĆANJE RADA I MIRA. OKVIRNI SADRŽAJI

5.1. Zvanje i zanimanje

- Zvanje kao poziv. Zvanje kao stručno osposobljavanje.
- Zanimanje i rad. Biblijsko značenje rada.

- Vrednovanje rada u svjetlu crkvenoga društvenoga nauka.
  - Pravo na rad i nezaposlenost
  - Otuđenje od pravog značenja rada: suvremeni izazovi konzumizma, individualizma, hedonizma i potrošačkog mentaliteta.
  - Etika poslovanja i etički kodeks ponašanja. Neetična i nemoralna ponašanja u gospodarstvu i poslovanju općenito
- 5.2. Briga za zajedničko dobro
- Pojam i odnos osobnoga i zajedničkoga dobra.
  - Mir kao zajedničko dobro. Mir kao vrlina. Mir kao aktivnost.
  - Kršćansko shvaćanje mira. Mir kao znak Božje prisutnosti.
  - Odnos čovjeka prema stvorenom svijetu. Biblijsko uporište.
  - Zemlja kao zajedničko dobro. Odgovornost za okoliš.

Ciljevi i zadaci

- pomagati učenicima u vrednovanju vlastitih sposobnosti za osobno dobro i za dobro zajednice, te u jasnom poimanju zvanja i otkrivanju vlastitog zvanja i poziva;
- prepoznavati povezanost Božjeg poziva na život i darovanih sposobnosti s određenim životnim okolnostima;
- upoznati učenike s naučavanjem Crkve o odnosu rada i kapitala, o privatnom vlasništvu, o pravima radnika, o društvenoj pravdi;
- poticati na izgradnju osobne svijesti o zajedničkom dobru i brigu za opće dobro kroz očuvanje

- okoliša; jačati svijest o svijetu kao Božjem djelu;
- izgrađivati kritički duh prema negativnim pojavama u društvu koje su znak nepravilna odnosa prema radu i vlasništvu;
- izgrađivati duh miroljubivosti i aktivna zauzimanja za mir na svim razinama osobnog i društvenog života;
- uočiti problematiku nezaposlenosti i njezine uzroke
- doživjeti mir kao plod ljubavi i rada, te uočiti razliku između mira kao ploda ljudskog napora i mira koji "samo Bog može dati".

Didaktičke upute

- načiniti popis zvanja i zanimanja koja učenici poznaju: zajedno komentirati i objašnjavati razliku između tih pojmova;
- razgovarati o tome zašto su i kako sami učenici izabrali školu koju pohađaju;
- angažirati učenike da prikupe podatke (npr. iz Ureda za zapošljavanje) o najtraženijim zanimanjima, o stupnju nezaposlenosti prema kvalifikacijama, o najzastupljenijim privrednim granama u određenoj županiji...
- anketiranjem odraslih zaposlenih učenici će steći jasniju predodžbu o stvarnim mogućnostima zaposlenja i mehanizmima (uvjeti i sl.) upošljavanja;
- kroz razgovor dati priliku učenicima da izraze svoje stavove u vezi s korupcijom, upošljavanjem preko "veza", i drugim negativnim pojavama u svijetu rada kako bi zauzimali pozitivne stavove

- ve; izraditi referate o nekim velikanima ljudske povijesti pod naslovom: "Radom do napretka";
- učenici pripremaju izlaganja prema dijelovima iz: *Rerum novarum*, *Populorum progressio*, *Laborem exercens*;
- zajednički izraditi veliki pano o ljepotama Zemlje (npr. o nacionalnim parkovima u Hrvatskoj) te o najgorim vrstama zagađenja okoliša (opasne industrije, uništavanje šuma radi izgradnje prometnica i dr.);
- analizirati biblijske tekstove o zadaći i povjerenju koje je Bog dao čovjeku u upravljanju Zemljom; nacrtati geografsku kartu Zemlje i označiti nepravednu raspodijeljenost dobara (bogate i siromašne regije);
- uspoređivati spoznaje iz drugih predmeta o očuvanju okoliša (npr. biologija)
- "Brainstorming" (oluja ideja) o odabiru zanimanja i pojmovima zvanje, služenje, zemlja, mir, pravednost, pravo, rad, sreća itd. (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 70).
- "izmisliti" nekoliko priča iz uobičajenih životnih situacija i problematizirati ih te podijeliti učenike u grupe: jedni će rješavati problem nasilno, svađom i prekidom odnosa, drugi razgovorom i učeći se uljudno tražiti rješenja;
- razgovarati o potrebi duhovnog mira plod kojega su razumijevanje i uvažavanje različitosti;
- stvoriti meditativno ozračje uz či-

tanje molitava o miru (Fil 4, Kol 3, Rim 12), Isusovih riječi o miru, itd.

- potaknuti učenike da napišu "zlatna pravila" za ostvarenje mira u njihovoj razrednoj zajednici i obitelji.
- iskreno i diskretno izricanje kvaliteta osoba oko sebe (suučenika).

Literatura

- CLINES D., *Rad i društvo u Bibliji*, Duhovna stvarnost, Zagreb 1980.
- GOLUB I., *Najprije čovjek*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975.
- HOB LAJ A., *Socijalna dimenzija kršćana u župnoj katehezi i u školskom vjeronauku*, u: S. BALOBAN (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1999, str. 115-133.
- HOHNJEC N., *Biblijsko teološki pristup radu*, u: "Kateheza" 6(1984)2, 56-66.
- IVAN PAVAO II., *Mir i mladi idu zajedno*, Glas Koncila, Zagreb 1985.
- Pavao VI., *Crkva i rad danas*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1969.
- POZAIĆ V. (ur.), *Ekologija. Znanstveno-etičko-teološki upiti i obzori*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1991.
- PULJIZ V., *Nezaposlenost i socijalna sigurnost*, u: S. BALOBAN (ur.), *Socijalni nauka Crkve u hrvatskom društvu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve, Zagreb 1998.
- Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.
- VALKOVIĆ M., *Rad danas: promjene i posljedice*, u: S. BALOBAN (ur.), *Socijalni nauka Crkve u hrvatskom društvu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve, Zagreb 1998.
- VULETA B. – R. ANIĆ, *Na putu mira*, Franjevački institut za kulturu mira, Split 1999.

6. tematska cjelina

OSTVARENJE KRALJEVSTVA BOŽJEG

Okvirni sadržaji

6.1. Ostvarenje boljeg svijeta

- San o boljem svijetu: ponude različitih ideologija i svjetonazora.
- Rat i nasilje kao mogući put ostvarenja napretka? Pojam pravednog rata.
- Navještaj boljeg svijeta u svjetlu Kristove poruke.
- Prispodobe o kraljevstvu Božjem.
- “Već” i “još ne” u ostvarenju kraljevstva Božjeg.
- Čovjek – suradnik Božji u ostvarenju kraljevstva Božjeg.

6.2. “Program” Kristova djelovanja – Blaženstva

- Blaženstva – etika kraljevstva Božjeg.
- Govor na gori – navještaj ostvarenja kraljevstva Božjeg.
- Mladi i ostvarenje kraljevstva Božjeg. Mogućnosti i perspektive.
- Kršćanin u srcu svijeta. Preobrazba svijeta za Nebo.

Ciljevi i zadaci

- upoznati učenike s različitim pokušajima ostvarenja boljega i pravednijega svijeta;
- pokušaj stvaranja sinteze iz dosad usvojenih spoznaja o uspostavi “boljeg” svijeta nasiljem i izazivanjem ratova: uočavanje posljedica;
- uočiti zahtjevnost izgradnje istinski pravednijega i boljega svijeta

za sve ljude kao dugotrajna rada prije svega na samom sebi;

- poticanje na ispravno shvaćanje kršćanske nade;
- uočiti bitnu razliku između kršćanskog zalaganja u svjetlu Evanđelja i utopističkih ideja o boljem svijetu;
- poticanje na kršćanski angažman u društvenom životu i preobrazbi svijeta.

Didaktičke upute

- povezati se s gradivom iz drugih predmeta (sociologija, filozofija...): objasniti pojave i pojmove vezane uz marksizam, socijalizam, liberalizam;
- problematizirati pojavu nasilja i ratova kao mogući napredak: razviti sukob mišljenja i objasniti pojam “pravednog rata”;
- pripremiti izlaganja prema djelovima iz *Pacem in terris*; diskutirati o temi razoružavanja;
- aktualizacija biblijskih tekstova, izricanje stava prema tekstu, pisanje novih prispodoba, grafičko oblikovanje poziva iz Govora na gori
- temeljito analizirati Isusove prispodobe o kraljevstvu Božjem (Mt): rad po grupama uz prethodno postavljena pitanja;
- svaka grupa prepričava i objašnjava prispodobu;
- pažljivo čitanje i iznošenje vlastitih dojmova o “blaženstvima”: razgovor i aktualiziranje;
- kreativni rad: mladi u ostvarenju kraljevstva Božjeg u obitelji, školi, gradu

Literatura

- HOHNJEC N., *Biblija u pastoralnom radu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1998.
- MULLER J.-M., *Strategija nenasilnog djelovanja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- PAVAO VI, *Populorum progressio. Enciklika o razvitku naroda* u: M. VALKOVIĆ (ur.), *Sto godina katoličkog društvenog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991, str. 314-349.
- REBIĆ A., *Blaženstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Ali drugog puta nema*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1971.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Vrijeme suodgovornosti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1981.
- VULETA B. – R. ANIĆ, *Na putu mira*, Franjevački institut za kulturu mira, Split 1999.
- DEVETAK V., *Nedjeljno euharistijsko slavlje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- FUČEK I., *Bog, život, ljubav. Traganje za istinom*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1995.
- GENGA G., *Umrijeti u šesnaestoj godini. Iz dnevnika Grazije Genga*, Dominikanci, Korčula 1979.
- GOLUB I., *Najprije čovjek*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975.
- GOLUB I., *Sakrament svete ispovijedi i bolesničko pomazanje*, Zagreb 1976.
- GORIČEVAT., *Snaga kršćanske ludosti*, Župni ured, Đakovački Selci 1986.
- GUARDINI R., *Sveti znakovi*, Verbum, Split 1998.
- HILDEBRAND D. von, *Enciklika Humanae vitae. Znak protivljenja*, Filozofsko teološki institut DI, Zagreb 1970.
- HOBLAJ A., *Socijalna dimenzija kršćana u župnoj katehezi i u školskom vjeronauku*, u: S. BALOBAN (ur.), *Kršćanin u javnom životu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve – Glas Koncila, Zagreb 1999, str. 115-133.
- HOHNJEC N., *Biblijsko teološki pristup radu*, u: "Kateheza" 6(1984)2,56-66.
- IVAN PAVAO II., *Mir i mladi idu zajedno*, Glas Koncila, Zagreb 1985.
- IVAN PAVAO II., *Mulieris dignitatem. Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene prigodom Marijanske godine*, Dokumenti 91, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.
- IVAN PAVAO II., *Obiteljska zajednica Familiaris consortio. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, Dokumenti 64, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima*, IKA, Zagreb 1994.
- IVAN PAVAO II., *Pomirenje i pokora*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- IVAN PAVAO II., *Večera Gospodnja. Dva dokumenta o Euharistiji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.

LITERATURA**ZA ČETVRTO GODIŠTE**

- ADAM A., *Uvod u katoličku liturgiju*, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar 1993.
- ADNES P. – I. GOLUB, *Sakrament ženidbe*, Zagreb 1970.
- AMBROZIJE, *Otajstva i tajne*, Služba Božja, Makarska 1986.
- BEZIĆ Ž., *Stare i nove tajne. Sakramenti danas*, Služba Božja, Makarska 1979.
- CLINES D., *Rad i društvo u Bibliji*, Duhovna stvarnost, Zagreb 1980.
- COURTH F., *Sakramenti*, Forum bogoslova, Đakovo 1997.
- DE KRUIJF T. C., *Spolnost i brak u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.
- DE VANNA U., *Ususret Bogu obnovitelju*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987.

- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb ²1996.
- JORES A., *Čovjek i njegova bolest*, K. Prendivoj, Zagreb 1982.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- KOLANOVIĆ J., *Vaše vjenčanje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1972.
- KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1975.
- KÜBLER ROSS E., *Razgovori s umirućima*, K. Prendivoj, Zagreb ⁴1989.
- KUHARIĆ K., *Istina će vas osloboditi*, Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb 1973.
- LUSTIGER J.-M., *Svećenik i zov Evandjelja*, Župni ured, Kaštel Novi 1985.
- MATELJAN A., *Zašto slaviti sakramente?*, Crkva u svijetu, Split 1996.
- MOODY R., *Život poslije života*, Prosvjeta, Zagreb 1980.
- Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000.
- PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje. Odgojne smjernice u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- PAVAO VI, *Crkva i rad danas*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1969.
- PAVAO VI, *Populorum progressio. Enciklika o razvitku naroda* u: M. VALKOVIĆ (ur.), *Sto godina katoličkog društvenog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991, str. 314-349.
- POZAIĆ V. (ur.), *Ekologija. Znanstveno-etičko-teološki upiti i obzori*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1991.
- POZAIĆ V. (ur.), *Pred licem smrti*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.
- PULJIZ V., *Nezaposlenost i socijalna sigurnost*, u: S. BALOBAN (ur.), *Socijalni nauk Crkve u hrvatskom društvu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve, Zagreb 1998.
- REBIĆ A., *Blaženstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- Red vjenčanja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.
- SCAULAN M., *Oči im se otvoriše. Susret s Isusom u sakramentima*, Jelsa 1985.
- SCHILLEBEECKX E., *Krist sakrament susreta s Bogom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Krštenje izvan Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Svećenik, kome da služi?*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.
- ŠOLIĆ P., *Radost ljubavi. Studije i članci*, Crkva u svijetu, Split 1994.
- TERTULIJAN, *Spis o krstu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- VALKOVIĆ M. (ur.), *Sto godina katoličkog socijalnog nauka. Socijalni dokumenti Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.
- VALKOVIĆ M., *Rad danas: promjene i posljedice*, u: S. BALOBAN (ur.), *Socijalni nauk Crkve u hrvatskom društvu*, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve, Zagreb 1998.
- Videozapisi o sakramentima* (izd. Kršćanska sadašnjost)
- VULETA B. – R. ANIĆ, *Na putu mira*, Franjevački institut za kulturu mira, Split 1999.
- WEISSGERBER J., *Ljubav u obitelji*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1978.
- WENDEL NIEHL F. – A. THÖMMES, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000.
- ZAGORAC V., *Sakramenti. Liturgijski nauk o otajstvima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.
- Zakonik kanonskog prava*, Glas Koncila, Zagreb 1988.

TROGODIŠNJE ŠKOLE

PRVI RAZRED

ISTO KAO I ČETVEROGODIŠNJE ŠKOLE

DRUGI RAZRED

ISTO KAO I ČETVEROGODIŠNJE ŠKOLE

TREĆI RAZRED

Čovjek kao tjelesno-duhovno-društveno-intelektualno biće u borbi za osobnu samostalnost i slobodu nailazi na pluralističku ponudu vrijednosti. S obzirom na činjenicu da nakon burnog razdoblja dolazi do unutarnjeg smirivanja u razvojnom procesu, mlada osoba usmjerava se na životna pitanja povezana s moralnošću, jer odnos prema "drugome" postaje osobniji. Odgojno-obrazovna ponuda u ovoj godini srednjoškolskog vjeronauka želi uputiti mladu osobu na stvaranje etičko-moralne svijesti i savjesti koja uključuje osjećaj dužnosti da vlastito djelovanje uskladi s vrijednostima Evandjelja radi ostvarenja čovjekova poziva na sreću i blaženstvo. Učenici će stoga brzo uvidjeti da Božji zakon može biti od velike pomoći u procesu stvaranja uravnotežene i cjelovite ljudske osobnosti, jer potiče na odgovornost pred Bogom u dosljednosti prema sebi i drugima. Otkrivanjem milosnoga i spasenjskoga Božjeg djelovanja u sakramentima, učenici će shvatiti kako je život kršćanina nezamisliv bez sakramentalne dimenzije. Na obzoru je i životni ispit (matura) koja zaukuplja najveći dio snaga i pažnje učenika. Mladi čovjek pozvan je na zrelije promišljanje o uključenju u svijet rada, pa je stoga nezaobilazna tema o zvanju, zanimanju i radu. Vjeroučitelj je u tom procesu nezaobilazan, jer ističe i upućuje na vrednovanje dostojanstva života i osobe, obitelji i braka, poziva i rada, dobara i Istine u svjetlu Božje Objave. Vrhunac ovoga godišta, ali i sveukupna vjeronaučnog programa u trogodišnjim srednjim školama, tema je o kraljevstvu Božjem, o konačnom ostvarenju čovjeka i svega stvorenoga.

1. tematska cjelina

TEMELJI MORALNOSTI

Okvirni sadržaji

1.1. Čovjek – moralno biće

- Čovjek je biće koje teži-u-vis. Čovjek je etičko biće. Čovjek je svjestan svoga djelovanja. Čovjekovo djelovanje (actus hominis, actus humanus).
- Čovjekova originalnost, čovjek kao duhovno-društveno biće u rastu, čovjek kao cjelina duše i tijela.
- Pojam moralnoga dobra i Najvišega Dobra. Bog: Najviše Dobro (Bog – savršeno Dobro-u-sebi; Bog – izvor i svrha postojanja svakoga dobra)
- Problem moralnosti. Izvanjska i unutarnja moralnost.
- Prirodni moralni zakon. Potreba i definicija zakona.

1.2. Objavljeni zakon

- Objavljeni zakon – potreba ranjenog čovjeka
- Stari Zakon – podjela i sadržaj
- Novi ili evanđeoski zakon: dvije zapovijedi ljubavi i Blaženstva. Značajke. Odnos prema Starom zakonu.

1.3. Kršćanski zakon ljubavi – savršenstvo moralnog života

- Zapovijedi ljubavi – temelj moralnosti. Isusovo tumačenje zapovijedi ljubavi.
- Narav kršćanske ljubavi (philia, eros, agape – novost kršćanske ljubavi). Poziv na savršenstvo u Kristu – put kršćanske ljubavi. Krist mjera moralnosti.

Ciljevi i zadaci

- osvijestiti istinu o čovjeku kao biću koje raste, koje je svjesno svoga djelovanja, odnosno koji je jedini etičko biće;
- uputiti na nužnost moralnosti i moralnih zakona;
- usvojiti ispravno shvaćanje pojma odgovornosti kao bivanja odgovornim Bogu za svoje djelovanje;
- shvatiti da je kršćanska moralnost višeg reda, tj. da znači suobličenje sebe Isusu Kristu, a ne tek red ljudske naravi;
- shvatiti narav i bit zakona Starog zavjeta u odnosu na Novi Zakon,
- prihvatiti novost i uzvišenost kršćanske ljubavi,
- poticati na prihvaćanje dinamičke kršćanske ljubavi,
- biti vjeran Kristovu pozivu.

Didaktičke upute

- raspravljati o svijetu mladih: imati ili ne imati etičke i moralne norme/ imati ili ne imati moral;
- argumentirano odabirati fotografije ili slike s moralnom problematikom (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 17-19).
- intervju učenika ili druge osobe o unaprijed pripremljenoj temi s moralnom problematikom;
- analizirati svakodnevne pojave iskrivljavanja vrijednosti i pridavanja dobrima drugačijih vrijednosti nego što to njihova prirodna svrha zahtijeva;

- grupni rad: norme velikih svjetskih religija" u cilju otkrića shvaćanja moralnosti u različitim kulturnim i religioznim sredinama; uočiti različitost i sličnosti moralnih normi; ponuditi učenicima na analizu neke zapovijedi i norme iz svakodnevnog života; uočiti koje su od njih moralne norme, a koje nekoga drugoga tipa;
- usporediti Dekalog s poveljama o pravima čovjeka, Ustavom Republike Hrvatske i sličnim dokumentima.
  - Iznošenja vlastitog mišljenja o ljubavi.
  - Rad na biblijskim tekstovima: Mt 22, 37-40; Iv 15, 17; Mt i 1 Kor.
  - Komentirati tvrdnju: "Ljubi i radi što hoćeš" (sv. Augustin) i zlatno pravilo života: "Sve, dakle, što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima" (Mt 7, 12).

Literatura

- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, I. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- KEŠINA I., *Etičko-moralni vidici ljudskog rađanja*, I-II, u: "Crkva u svijetu" 31(1996) 2,130-145; 31(1996)3,275-290.
- KUHARIĆ F., "Kako je lijep čist naraštaj". *Razgovor kardinala Franje Kuharića s mladićima i djevojkama – onima koji vjeruju, koji sumnjaju i koji ne vjeruju*, Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb 1985.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.

- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.
- RATZINGER J., *Razgovor o vjeri*, Verbum, Split 1998.
- WOJTYLA K., *Temelji Etike*, Verbum, Split 1998.

2. tematska cjelina

BOŽJE SPASENJE – MILOST I OPRAVDANJE Obnovljeni život u Kristu

- 2.1. Čovjek i njegov poziv na blaženstvo
- Čežnja za srećom kao poziv na blaženstvo
  - Milost Božja – nezasluženi dar sudjelovanja u Božjem životu. Pomoć u ostvarenju sreće.
  - Oproštenje i pravednost po Isusu Kristu
- 2.2. Spasenje i grijeh
- Istočni grijeh: biblijski izvori – tumačenje.
  - Zloupotreba slobode.
  - Prenošenje i posljedice grijeha.
  - Razlike među grijesima: u odnosu prema Bogu, bližnjemu; duhovne i tjelesne...
  - Težina grijeha: smrtni i laki
- 2.3. Sakramentalni red spasenja
- Znakovi i simboli u ljudskom životu
  - Božji govor u znakovima
  - Isus – prasadment susreta Boga i čovjeka
  - Crkva – sakrament Krista
  - Crkva slavi sakramente
  - Sakramenti – znakovi spasenja; podjela sakramenata

- Osobna suradnja za djelotvornost sakramenata

Ciljevi i zadaci

- otkriti da čovjek svoju sreću ostvaruje jedino ako je spreman sebe otkrivati i usavršavati u svim dimenzijama svoga bića,
- uvidjeti važnost Milosti Božje na putu samoostvarenja i ostvarenja vlastite sreće;
- posvijestiti učenicima stvarnost grijeha i prisutnost zla u svijetu;
- pomoći da se uoči povezanost između negiranja grijeha i suvremenih pojava ateizma, kao i duhovno-religioznih opcija u kojima se niječe postojanje *osobnoga* Boga;
- uvidjeti važnost upotrebe znakova u ljudskom komuniciranju, uočiti različit način govora;
- doći do spoznaje Boga kao Osobe i do spoznaje o Kristu koji djeluje u sakramentima;
- posvijestiti potrebu Božjega spasenjskoga djelovanja i otvorenosti djelovanju milosti Božje;
- prihvatiti Božji način djelovanja preko sakramenata kao njegov izbor i znak ljubavi prema čovjeku; shvatiti Crkvu kao sakrament nebeskoga Krista i prihvatiti posredničku ulogu Crkve.

Didaktičke upute

- u samostalnom radu na satu, koristeći biblijske tekstove (SZ i NZ), pronaći najtipičnije znakovne oblike Božje komunikacije s čovjekom (gorući grm, vjetar...); protumačiti kontekst i Božju poruku preko znakova;

- tumačiti sakramente kao znakove spasenja (religiozni simbolizam sakramenata);
- vođenje razgovora o Kristu kao Prasakramentu: Bogočovjek – posrednik Božji i Božji znak;
- kroz predavanje i razgovor objasniti djelovanje milosti Božje; dati učenicima zadatak da izrade "liniju života" i naglase ključne trenutke; u razredu zajedno dovršiti posao tako što će se na te linije umetnuti pojedini sakramenti.
- meditativno opuštanje i sabiranje (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 206-212).

Literatura

- ADAMA A., *Uvod u katoličku liturgiju*, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar 1993.
- AMBROZIJE, *Otajstva i tajne*, Služba Božja, Makarska 1986.
- BEZIĆ Ž., *Stare i nove tajne. Sakramenti danas*, Služba Božja, Makarska 1979.
- COURTH F., *Sakramenti*, Forum bogoslova, Đakovo 1997.
- GUARDINI R., *Sveti znakovi*, Verbum, Split 1998.
- MATELJAN A., *Zašto slaviti sakramente?*, Crkva u svijetu, Split 1996.
- SCAULAN M., *Oči im se otvoriše. Susret s Isusom u sakramentima*, Jelsa 1985.
- SCHILLEBEECKX E., *Krist sakrament susreta s Bogom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- STARIĆ A., *Susret s Kristom u sakramentima*, ITKL, Zagreb 1998.
- ZAGORAC V., *Sakramenti. Liturgijski nauk o otajstvima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.

3. tematska cjelina

LJUBAV PREMA BOGU I SAKRAMENTI KRŠĆANSKE INICIJACIJE

Okvirni sadržaji

- 3.1. "Gospodinu Bogu svom se klanjaj i njemu jedinome služi"
- Vjera nadnaravni Božji dar. Osobno svjesno i slobodno predanje čitavog čovjeka Bogu. Zajednički (crkveni) čin. Početak vječnog života.
  - Povrede vjere: praznovjerje, idolopoklonstvo, razni oblici gatanja, magije.
  - Ateizam. Agnosticizam. Krivo-vjerje. Mnogoboštvo.
  - Sumnje, krize i kušnje vjere – mogućnost nove, čvršće i postojanije vjere. Izrazi istinske ljubavi prema Bogu: klanjanje, molitva, žrtva, obećanja i zavjeti.
- 3.2. Temelji kršćanske vjere
- Sakrament vjere. Krštenje. Novo rođenje u Duhu.
  - Sakrament potvrde. Vjera kao stav i čin.
  - Ljudsko i kršćansko dozrijevanje. Elementi duhovne zrelosti.
  - Hod u vjeri pod vodstvom Duha Svetoga. Darovi i plodovi Duha Svetoga.
- 3.3. Svetost imena Božjega
- Ime – identitet osobe. Biblijski smisao i važnost imena.
  - Ime je Gospodnje sveto.
  - Uzaludno spominjanje Božjeg imena: psovka, kriva zakletva. Štovanje imena Gospodnjega.

- 3.4. Poštivanje dana Gospodnjega
- Dan Gospodnji u Starom zavjetu. Šabath.
  - Nedjelja – prvi dan u tjednu. Dan Uskrsnuća – novo stvaranje.
  - Nedjelja – dan liturgijskog zajedništva.
  - Nedjelja – dan obiteljskog zajedništva u molitvi i čitanju riječi Božje.
  - Nedjelja – dan posvećen bližnjima, osobito potrebitima. Nedjelja – neradni dan. Slobodno vrijeme.
- 3.5. Euharistija – izvor i vrhunac kršćanskog života
- Nedjeljna služba Božja
  - Obilježja euharistijskog slavlja.
  - Obred svete mise.
  - Euharistija – залог budućega života.

Ciljevi i zadaci

- shvatiti da vjera, nezasluženi dar Božji, svakako pretpostavlja i ljudsku suradnju i zalaganje,
- prihvatiti odnos prema Bogu kao temelj, sredstvo i cilj ostvarenja osobe,
- uočiti sigurnost življene nade u konačno ispunjenje čovjekovih težnji,
- razvijati evanđeoski stav povjerenja, pouzdanja i predanja Bogu i doživjeti ljepotu i snagu evanđeoske vjere,
- shvatiti kako kriza vjere može biti povod rasta i sazrijevanje u vjeri,
- posvijestiti veličinu i vrijednost imena Božjega koje svoj smisao i vrhunac nalazi u svojoj riječi,

- produbiti spoznaju o važnosti sakramenta krštenja u osobnom životu te uočiti društvenu dimenziju toga sakramenta;
- pomoć u suočavanju s vlastitim shvaćanjem i življenjem sakramenta Potvrde;
- potaknuti na osobni susret s Bogom u slavljenju Svete mise,
- uključiti molitvu u osobni život,
- znati objasniti važnost Dana Gospodnjega u Starom zavjetu
- posvijestiti povijest i značenje Nedjelje, uvidjeti vrijednost dana Gospodnjega u životu vjernika.

Didaktičke upute

- pisanje tekstova u kojima se izražavaju molitve, sumnje i teškoće u življenju evanđeoske vjere
- na konkretnim primjerima razgovarati o (ne)karakteristikama kršćanskog života, različita imena nedjelje
- zajedno čitati i proučavati tekstove iz Novog zavjeta o ustanovljenju i prakticiranju tih sakramenata;
- uspoređivanje slika koje prikazuju npr. posljednju večeru: kako su prikazani osnovni motivi i što nam govore (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 8).
- improvizirana predstava kojom se predočuje odnos prema sakramentima (otpor, izazovi) (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 168).

- rasprava: zašto se mladi vjernici udaljuju od Crkve i mise nakon sakramenta potvrde;
- provesti malu anketu (učenici je mogu provesti s drugim mladim osobama) o pohađanju Svete mise i primanju Svete pričesti: učestalost, glavna motivacija (ne)pričešćivanja; iznositi vlastita iskustva – razgovor i izmjena mišljenja;
- zadati zadatak da se u tablicu s tri stupca ispune rubrike za svaki pojedini sakrament: predvoditelj slavlja, načini slavlja, mjesta slavlja; uspoređivati, zajedno dopunjavati i ispravljati;
- Radionica: "Vikend" (usp. U. De Vanna, *S adolescentima*, PUP "Ke-fa", Zagreb 1998, str. 134-135)
- korisne su meditativne vježbe opuštanja i dubljeg poniranja u naravnu i nadnaravnu zbilju

Literatura

- BOSMANS P., *Ljubav svaki dan čini čuda*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- DEVETAK V., *Nedjeljno euharistijsko slavlje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- DRUGIVATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- FUČEK I., *Bog, život, ljubav. Traganje za istinom*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1995.
- FUČEK I., *Poruka prve ploče*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, III. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- IVAN PAVAO II., *Večera Gospodnja*. Dva dokumenta o Euharistiji, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.

Jeruzalemska Biblija, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 21996.

Kateizam Katoličke crkve, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.

MARTINI C. M., *Kako naučiti moliti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.

PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.

RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogolova, Đakovo 1992.

SZENTMARTONI M., *Psihologija duhovnog života*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.

ŠAGI-BUNIĆ T., *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.

ŠAGI-BUNIĆ T., *Krštenje izvan Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.

TERTULIJAN, *Spis o krstu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.

4. tematska cjelina

ČOVJEKOV ŽIVOT I NJEGOVO DOSTOJANSTVO

Okvirni sadržaji

4.1. Poštivanje ljudskog života

- Vrijednost i nepovredivost ljudskog života. Biblijsko utemeljenje (SZ i NZ)
- Život – najveće dobro. Ljudski život je svet. Bog jedini Gospodar. Čovjek upravitelj.
- Povrede ljudskog života: ubojstvo, pobačaj, eutanazija, samoubojstvo. Promicanje ljudskog života.

4.2. Poštivanje dostojanstva osobe

- Skrb za zdravlje. Ovisnosti.
- Sablazan.

- Poštivanje osobe i znanstvena istraživanja.
- Poštivanje tjelesne cjelovitosti.

Ciljevi i zadaci

- prihvatiti život kao Božji dar,
- usmjeriti pažnju na čovjekovo pravo na život kao Božje stvaračko djelo,
- zalagati se za očuvanje vlastitog života,
- promicati dostojanstvo svakog pojedinca,
- upoznati kršćansko i biblijsko shvaćanje života,
- uočiti suvremene prijetnje ljudskom životu i dostojanstvu osobe, ispitati razloge podložnosti manipulaciji.

Didaktičke upute

- Analiza članka 5 i 25 Opće deklaracije o pravima čovjeka OUN
- Analiza Ustava Republike Hrvatske koji govori o pravu na život i dostojanstvu osobe
- Analiza: "Fetus je osoba" (A. Kurjak)
- Leksikon: zdravlje, bolest, ovisnost
- Grupni rad: "Sadašnje prijetnje ljudskom životu" " (EV 7-22)
- Film: *Abortus*
- Video-kaseta: *Halo ja sam tu* (izdavač: Kršćanska sadašnjost, Zagreb)
- Dostojanstvo ljudskog života i Božja zapovijed "Ne ubij". Analiza teksta prema *Evangelium vitae* br. 53-77
- Biblijski tekst: Mt 5,38-48 u okviru suvremene borbe protiv zla i

otudjenja kao i u perspektivi borbe za život i dobro čovjeka.

- Aktualizacija biblijskih tekstova i pisanje novih prispodoba s obzirom na moralnu ili vjerničku problematiku (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 113-118).
- Meditativno promišljanje nad veličinom i vrijednošću ljudskog života.

Literatura

- DRUGI Vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, III. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.
- IVAN PAVAO II., *Opasnosti genetičke manipulacije*, u: "Nova tribina" 9(1998)16, 12-15.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 21996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- LAUN A., *Aktualni problemi moralne teologije*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.
- LAUN A., *Pitanja moralne teologije danas*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.
- MORACZEWSKI A., *Kloniranje nije samo pokušaj*, u: "Nova tribina" 9(1998)16, 6-11.
- POZAIĆ V., *Kloniranje čovjeka*, u: "Nova tribina" 9(1998)16, 16-23.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.

5. tematska cjelina

SAKRAMENTI OZDRAVLJENJA

Okvirni sadržaji

- 5.1. Sakrament pomirenja
  - Grijeh i Isusov poziv na obraćenje
  - Slavlje pomirenja.
  - Učinci sakramenta pomirenja.
  - Pomirenje i opraštanje – dar i zadatak
- 5.2. Pomazanje bolesnih
  - Problem patnje i smrti u svjetlu Evandjelja
  - Isusova briga za bolesne
  - Briga Crkve za bolesne
  - Sakrament života, a ne sakrament "smrti"
- 5.3. Smrt u svjetlu Kristova Uskrsnuća
  - Prolaznost života
  - Općinstvo svetih
  - Uskrnuće tijela
  - Život vječni

Ciljevi i zadaci

- potaći na razmišljanje o važnosti pomirenja kroz sakrament ispovijedi i o važnim pozitivnim učincima ispovijedi;
- istaći istinsko, a već pomalo zaboravljeno značenje sakramenta bolesničkog pomazanja i učinka tog sakramenta;
- uočiti da je smisao ljudskog postojanja izvan granica osjetne stvarnosti: aktualizirati i učiniti privlačnim govor kršćanske eshatologije.

Didaktičke upute

- slikovito predočiti učinak grijeha na čovjekovu osobnost (razlomljena ličnost: slagalica koja se ne da složiti); potražiti primjere pokušaja prebacivanja krivnje na drugoga ili na društvo;
- izabranim dijafilmovima predočiti utjecaj zla i širenje zla u svijetu (nasilje, nebriga, korupcija...);
- prikupiti podatke o različitim duhovnim pokretima i o tome koliko njih uopće govori o grijehu (negacija osobnoga Boga) – analizirati pojavu ateizma i deizma današnjice;
- analiza biblijskih tekstova o grijehu i obraćenju;
- iznošenje osobnih iskustava o susretima s veoma starim ili teško bolesnim osobama; razgovor o temi vječnosti (različiti odgovori, pojam vječnosti u odnosu na vremenito); analizirati dijelove knjige "Razgovor s umirućima", pjesme Maka Dizdara, Izidora Poljaka;
- improvizirana predstava kojom se predočava odnos prema sakramentima (otpor, izazovi) (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 168).

Literatura

- DE VANNA U., *Ususret Bogu obnovitelju*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987.
- GENGA G., *Umrijeti u šesnaestoj godini. Iz dnevnika Grazije Genga*, Dominikanci, Korčula 1979.

GOLUB I., *Sakrament svete ispovijedi i bolesničko pomazanje*, Zagreb 1976.

GORIČEVA T., *Snaga kršćanske ludosti*, Župni ured, Đakovački Selci 1986.

IVAN PAVAO II., *Pomirenje i pokora*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.

JORES A., *Čovjek i njegova bolest*, K. Prendivoj, Zagreb 1982.

KÜBLER ROSS E., *Razgovor s umirućima*, K. Prendivoj, Zagreb 1989.

MOODY R., *Život poslije života*, Prosvjeta, Zagreb 1980.

POZAIĆ V. (ur.), *Pred licem smrti*, Filozofsko teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.

6. tematska cjelina**ZVANJE ILI POZIV,****ZANIMANJE ILI RAD.****SAKRAMENTI NA SLUŽBU ZAJEDNICE***Okvirni sadržaji*

- 6.1. Čovjek i njegov poziv
- Poziv na život
  - Poziv na vjeru
  - Posebni pozivi
  - Temeljne dimenzije kršćanskog poziva
- 6.2. Poziv na brak i odgovorno roditeljstvo
- U različitosti isto dostojanstvo. Komplementarnost muškarca i žene
  - Ustanova braka. Narav i smisao braka i bračne ljubavi.
  - Sakrament ženidbe.
  - Dužnosti i prava članova obitelji.
  - Povrede dostojanstva braka i obitelji: preljub, rastava, mnogoženstvo, slobodna veza, rodoskvrnuće.

6.3. Duhovni poziv

- Svećeništvo vjernih i ministerijalno svećeništvo. Zvanje svećenika.
- Svećenik poslužitelj zajednice. Različiti stupnjevi istog ministerijalnog svećeništva.
- Potpuna posvećenost služenju u svećeničkom zvanju. Nepodijeljena ljubav radi kraljevstva Božjeg. Sveti red.

6.4. Čovjek i njegovo zanimanje

- Potreba rada
- Rad kao služenje i pokora
- Rad je znak čovjekova dostojanstva
- Rad – bitna odrednica svijeta i čovjeka

Ciljevi i zadaci

- vrednovati čovjeka kao muškarca i kao ženu,
- shvatiti spolnost kao čovjekovo bitno obilježje,
- pozitivno vrednovanje spolnosti u vlastitoj slici o čovjeku,
- uvidjeti posebnost i komplementarnost čovjeka kao muškarca i žene,
- upoznati osnove biblijskog shvaćanja braka i obitelji,
- potaći mlade na shvaćanja braka kao Božjeg poziva na autentičnu ljubav kroz sebedarje u samozatajnoj ljubavi;
- upoznati učenike sa sakramentalnom dimenzijom bračnog saveza;
- ukazati na eventualna zastranjenja u shvaćanju braka i bračne ljubavi;
- pomagati učenicima u vredno-

vanju vlastitih sposobnosti za osobno dobro i za dobro zajednice, te u jasnom poimanju zvanja i otkrivanju vlastitog zvanja i poziva;

- prepoznavati povezanost Božjeg poziva na život i darovanih sposobnosti s određenim životnim okolnostima;
- prihvatiti i promicati odgovornost roditeljstva.
- ojačati svijest o svećeničkoj, pro-ročkoj i kraljevskoj ulozi svih kršćana;
- predstaviti uzvišenost i zahtjevnost svećeničkog poziva, te važnost odgovaranja na poziv Božji u osobnom izboru; upoznati učenike s naučavanjem Crkve o odnosu prema radu i pravima radnika;

Didaktičke upute

- analiza članaka iz dnevnog tiska (novine i časopisi, osobito za mlade), posebno rubrika "o ljubavi" te "pitanja i savjeti"
- izraditi kolaž na temu: "tipičan muškarac i tipična žena"
- razgovor na osnovi slikâ, scenâ iz obiteljskog života
- Biblijski tekstovi: Post 1, 26-29; 2, 15-25; 1 Kor 6, 12-20
- Analiza teksta: N. Pavičić, *Civilizacija ljubavi, 100 razmišljanja o ljubavi*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1989, te *Pisma obiteljima pape Ivana Pavla II.*
- Izbor i komentiranje aforizama (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski

- centar, Zagreb 2000, metoda 111).
- uz pomoć biblijskih tekstova objasniti Kristovu svećeničku ulogu;
  - pozvati nekog svećenika da progovori učenicima o svom zvanju i odgovara na eventualna pitanja;
  - Krist i ženidba (Kana, Mt 19); sveti Pavao o ženidbi – analiza tekstova i razgovor;
  - povesti razgovor o “modi” razvoda braka: argumenti “za” i “protiv”;
  - posvijestiti narav istinske ljubavi i nužnost rješavanja problema uz pomoć Boga i molitve;
  - analizirati Pismo biskupa Hrvatske o obliku sklapanje ženidbe.
  - izbor i komentiranje odabranih aforizama o veličini i tajni ljubavi uz glazbu (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 111).
  - “Brainstorming” (oluja ideja) o odabiru zanimanja, pojmovi – zvanje, služenje, zemlja, mir, pravednost, pravo, rad, sreća itd. (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, *212 metoda za nastavu vjeronauka*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 70).

Literatura

- ADNES P. – I. GOLUB, *Sakrament ženidbe*, Zagreb 1970.
- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, III. sv, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.

- IVAN PAVAO II., *“Ljudska spolnost: istina i značenje”*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- IVAN PAVAO II., *Mulieris dignitatem*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- LAUN A., *Aktualni problemi moralne teologije*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.
- LAUN A., *Pitanja moralne teologije danas*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.
- LUSTIGER M., *Svećenik i zov Evandjelja*, Župni ured, Kaštel Novi 1985.
- PAVAO VI., *Humanae vitae. Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda*, Dokumenti 18, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1968.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.
- Sveti zbor za katolički odgoj, *Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Svećenik, kome da služi?*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.
- WEISSGERBER J., *Ljubav u obitelji*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1978.
- ZOVKIĆ M., *Obitelj – slika Božja prema KKC*, u “Crkva u svijetu” 29(1994)2, 121-134.

7. tematska cjelina

ŽIVJETI U ISTINI.

STVARIVANJE KRALJEVSTVA BOŽJEGA

Okvirni sadržaji

- 7.1. Odnos prema drugim ljudima i društvu u kojem živimo
- Opća namjena zemaljskih dobara.

- Upravljanje zemaljskim dobrima i plodovima ljudskog rada.
- Poštivanje dobara drugoga.
- Povrede dobara drugoga: krađa, pohlepa, gramzljivost.
- Ljudska solidarnost i društvena pravda.
- Zauzetost Crkve za cjelovito pro-maknuće čovjeka
- Socijalni nauk Crkve

7.2. Poštivanje istine

- Čovjek naravno teži prema istini. Poštivanje istine.
- Istina temelj međusobnog po-vjerenja.
- Bog izvor svake istine. Isus Krist – očitovanje Božje istine.
- Povrede istine: lažno svjedočan-stvo i krivokletstvo. Narušavanje dobra glasa i časti blišnjega.
- Društvo u službi istine. Pravo na istinito informiranje.
- Isus Krist – Istina koja “će vas osloboditi”.
- Svjedočenje za Istinu. Mučeništvo – svjedočanstvo koje ide do smrti.

7.3. Ostvarenje Kraljevstva Božjega

- San čovječanstva o boljem svijetu
- Navještaj boljega svijeta u svjet-lu Kristove poruke.
- Etika kraljevstva Božjega – Bla-ženstva
- “Već” i “još ne” u ostvarenju kra-ljevstva Božjega.
- Mladi i ostvarenje kraljevstva Božjega. Mogućnosti i perspek-tive.
- Kršćanin u srcu svijeta. Čovjek – suradnik Božji u ostvarenju kra-ljevstva Božjega. Preobrazba svi-jeta za Nebo.

Ciljevi i zadaci

- probuditi osjećaj solidarnosti i pravednosti;
- uočiti postavke materijalizma kao zapreke na putu prema Bogu;
- ukazati na opasnost materijali-stičkog mišljenja i djelovanja;
- probuditi osjećaj za iskrenost i istinoljubivost;
- shvatiti istinu kao potrebu života;
- zauzeti se za poštivanje istine;
- razmotriti življenje istine na osob-noj i široj razini;
- upoznati temelje istine;
- prepoznati i posvijestiti Krista kao Istinu koja oslobađa;
- prihvatiti Isusa kao primjer ostva-renja istine;
- svratiti pažnju na vrijednost ma-sovnih medija;
- upoznati učenike s različitim po-kušajima ostvarenja boljega i pra-vednijega svijeta;
- pokušaj stvaranja sinteze iz do-sad usvojenih spoznaja o uspo-stavi “boljeg” svijeta nasiljem i izazivanjem ratova: uočavanje posljedica;
- uočiti zahtjevnost izgradnje istin-ski pravednijeg i boljeg svijeta za sve ljude kao dugotrajna rada pri-je svega na samom sebi;
- poticanje na ispravno shvaćanje kršćanske nade;
- uočiti bitnu razliku između kr-šćanskog zalaganja u svjetlu Evanđelja i utopističkih ideja o boljem svijetu;
- poticanje na kršćanski angažman u društvenom životu i u pre-obrazbi svijeta.

Didaktičke upute

- “Kuglični ležaj” (pomične rasprave u vanjskom i unutrašnjem krugu o zadanoj temi)
- Dijalog: Tko je moj bližnji?
- analizirati tekst B. Z. Šagija “Preferencijalna opcija za siromašne”,
- Biblijski tekstovi: Izl 22, 20-26; Izr 28, 1-28; Lk 16, 19-31; 1 Tim 6, 17-19
- “Darujem ti lijepu riječ” – isticanje pozitivnih iskustava drugoga na listovima papira i sl. (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, 212 metoda za nastavu vjeronauka, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 81).
- Vježba: “Crna točka”, ili “Dalekozor” (usp. Y. Cousineau, Odgojne vježbe za rad u skupinama, PUP “Kefa”, Zagreb 1999, str. 131 i 149-150)
- Radionica: “Televizija” (usp. U. DeVanna, S adolescentima, PUP “Kefa”, Zagreb 1998, str. 120-121)
- Žustra rasprava o problematičnim pitanjima i suočavanje s određenom temom (usp. F. Wendel Niehl – A. Thömmes, 212 metoda za nastavu vjeronauka, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 2000, metoda 167 i 185).
- problematizirati pojavu nasilja i ratova kao mogući napredak: razviti sukob mišljenja i objasniti pojam “pravednog rata”;
- pripremiti izlaganja prema dijelovima iz *Pacem in terris*; diskutirati o temi razoružavanja;
- temeljito analizirati Isusove prisposode o kraljevstvu Božjem (Mt): rad po grupama uz prethodno postavljena pitanja; svaka grupa prepričava i objašnjava prisposobu;
- aktualizacija prisposoba;
- pažljivo čitanje i iznošenje vlastitih dojmova o “blaženstvima”: razgovor i aktualiziranje;
- kreativni rad: mladi u ostvarenju kraljevstva Božjega u: “obitelji”, “školi”, “gradu”.

Literatura

- DRUGI Vatikanski koncil, Dokumenti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- HOHNJEC N., *Biblija u pastoralnom radu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1998.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- MULLER J. M., *Strategija nenasilnog djelovanja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- PAVAO VI, *Populorum progressio. Enciklika o razvitku naroda*, u: M. VALKOVIĆ (ur.), *Sto godina katoličkog društvenog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991, str. 314-349.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.
- REBIĆ A., *Blaženstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Ali drugog puta nema*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1971.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Vrijeme suodgovornosti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- VALKOVIĆ M. (ur.), *Sto godina katoličkog socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.
- VULETA B. – R. ANIĆ, *Na putu mira*, Franjevački institut za kulturu mira, Split 1999.

LITERATURA ZA TREĆE GODIŠTE

- ADAMA A., *Uvod u katoličku liturgiju*, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar 1993.
- ADNES P. – I. GOLUB, *Sakrament ženidbe*, Nadbiskupsko bogoslovsko sjemenište, Zagreb 1970.
- AMBROZIJE, *Otajstva i tajne*, Služba Božja, Makarska 1986.
- BEZIĆ Ž., *Stare i nove tajne. Sakramenti danas*, Služba Božja, Makarska 1979.
- BOSMANS P., *Ljubav svaki dan čini čuda*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- COURTH F., *Sakramenti*, Forum bogoslova, Đakovo 1997.
- DE VANNA U., *Ususret Bogu obnovitelju*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1987.
- DEVETAK V., *Nedjeljno euharistijsko slavlje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980.
- FUČEK I., *Bog, život, ljubav. Traganje za istinom*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1995.
- FUČEK I., *Poruka prve ploče*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.
- GENGA G., *Umrijeti u šesnaestoj godini. Iz dnevnika Grazije Genga*, Dominikanci, Korčula 1979.
- GOLUB I., *Sakrament svete ispovijedi i bolesničko pomazanje*, Zagreb 1976.
- GORIČEVAT., *Snaga kršćanske ludosti*, Župni ured, Đakovački Selci 1986.
- GUARDINI R., *Sveti znakovi*, Verbum, Split 1998.
- HÄRING B., *Kristov zakon*, I. i III. sv., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- IVAN PAVAO II., *Pomirenje i pokora*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- IVAN PAVAO II., *„Ljudska spolnost: istina i značenje“*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1997.
- IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1995.
- IVAN PAVAO II., *Mulieris dignitatem*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989.
- IVAN PAVAO II., *Opasnosti genetičke manipulacije*, u: „Nova tribina“ 9(1998)16, 12-15.
- IVAN PAVAO II., *Večera Gospodnja*. Dva dokumenta o Euharistiji, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982.
- Jeruzalemska Biblija*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- JORES A., *Čovjek i njegova bolest*, K. Prendivoj, Zagreb 1982.
- Katekizam Katoličke crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb 1994.
- KEŠINA I., *Etičko-moralni vidici ljudskog rađanja*, I-II, u: „Crkva u svijetu“ 31(1996)2, 130-145; 31(1996)3, 275-290.
- KÜBLER ROSS E., *Razgovor s umirućima*, K. Prendivoj, Zagreb 1989.
- KUHARIĆ F., *„Kako je lijep čist naraštaj“*. Razgovor kardinala Franje Kuharića s mladićima i djevojkama – onima koji vjeruju, koji sumnjaju i koji ne vjeruju, Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb 1985.
- LAUN A., *Aktualni problemi moralne teologije*, Forum bogoslova, Đakovo 1999.
- LUSTIGER M., *Svećenik i zov Evandjelja*, Župni ured, Kaštel Novi 1985.
- MARTINI C. M., *Kako naučiti moliti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- MATELJAN A., *Zašto slaviti sakramente?*, Crkva u svijetu, Split 1996.
- MOODY R., *Život poslije života*, Prosvjeta, Zagreb 1980.
- MORACZEWSKI A., *Kloniranje nije samo pokušaj*, u: „Nova tribina“ 9(1998)16, 6-11.
- MULLER J. M., *Strategija nenasilnog djelovanja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- N. HOHNJEC N., *Biblija u pastoralnom radu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1998.

- Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000.
- PAVAO VI., *Humanae vitae. Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda*, Dokumenti 18, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1968.
- PAVAO VI., *Populorum progressio. Enciklika o razvitku naroda* u: M. VALKOVIĆ (ur.), *Sto godina katoličkog društvenog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991, str. 314-349.
- POZAIĆ V. (ur.), *Pred licem smrti*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.
- POZAIĆ V., *Kloniranje čovjeka*, u: "Nova tribina" 9(1998)16,16-23.
- PRANJIĆ M. (ur.), *Religijsko-pedagoško katehetski leksikon*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991.
- RAHNER K. – H. VORGRIMLER, *Teološki rječnik*, Forum bogoslova, Đakovo 1992.
- RATZINGER J., *Razgovor o vjeri*, Verbum, Split 1998.
- REBIĆ A., *Blaženstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1986.
- SCAULAN M., *Oči im se otvoriše. Susret s Isusom u sakramentima*, Jelsa 1985.
- SCHILLEBEECKX E., *Krist sakrament susreta s Bogom*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976.
- STARIĆ A., *Susret s Kristom u sakramentima*, ITKL, Zagreb 1998.
- SVETI ZBOR ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Odgojne smjernice o ljudskoj ljubavi*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- SZENTMARTONI M., *Psihologija duhovnog života*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1990.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Ali drugog puta nema*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1971.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1984.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Krštenje izvan Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Svećenik, kome da služi?*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.
- ŠAGI-BUNIĆ T., *Vrijeme suodgovornosti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- TERTULIJAN, *Spis o krstu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1981.
- VALKOVIĆ M. (ur.), *Sto godina katoličkog socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1991.
- VULETA B. – R. ANIĆ, *Na putu mira*, Franjevački institut za kulturu mira, Split 1999.
- WEISSGERBER J., *Ljubav u obitelji*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 1978.
- WOJTYLA K., *Temelji etike*, Verbum, Split 1998.
- ZAGORAC V., *Sakramenti. Liturgijski nauk o otajstvima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1988.
- ZOVKIĆ M., *Obitelj – slika Božja prema Katekizmu Katoličke crkve*, u: "Crkva u svijetu" 29(1994)2,121-134.